

GAZDASÁGI
VERSENYHIVATAL

VERSENYTANÁCS

Ügyszám: Vj-116/2005/84

Iktatási szám: AM/53/2006/28.

Nyilvános változat!

A Gazdasági Versenyhivatal versenytanácsa a **TIGÁZ Tiszántúli Gázszolgáltató Zártkörűen Működő Részvénytársaság** (Hajdúszoboszló) eljárás alá vonttal szemben gazdasági erőfölénnyel való visszaélés miatt indult versenyfelügyeleti eljárásban - nyilvános tárgyaláson - meghozta az alábbi

határozatot.

A versenytanács megállapítja, hogy az eljárás alá vont visszaélt gazdasági erőfölényével a 2004-2006 években, amikor

- tisztességtelenül állapította meg annak a megállapodásos csatlakozási díjnak a mértékét, amelyet az új fogyasztók hálózatra kapcsolása és a régebbi fogyasztók növelt kapacitásigénye esetében kellett a fogyasztónak megfizetni 20 m³/h kapacitásigény fölött, illetve
- nem vonta be a fogyasztókat a kivitelező vállalkozások kiválasztásának folyamatába.

A versenytanács az eljárás alá vontat eltiltja a törvénybe ütköző magatartás további folytatásától.

A versenytanács kötelezi az eljárás alá vontat, hogy a határozat kézhezvételétől számított 45. naptól kezdve tegye lehetővé a fogyasztók számára, hogy a kivitelező kiválasztásával kapcsolatban észrevételt tehessenek és erről a lehetőségről a fogyasztókat a szerződéskötéskor tájékoztassa.

A versenytanács egyebekben az eljárást megszünteti.

A versenytanács az eljárás alá vont vállalkozást 4.000.000 Ft (négy millió forint) versenyfelügyeleti bírság megfizetésére kötelezi, amelyet a határozat kézhezvételétől számított 30 napon belül kell megfizetni a Gazdasági Versenyhivatal 10032000-01037557 számú bírságbevételei számlájára.

A határozat felülvizsgálatát a kézhezvételtől számított 30 napon belül a Fővárosi Bírósághoz címzett, de a Gazdasági versenyhivatalnál benyújtandó keresettel lehet kérni.

Indokolás

I.

A versenyfelügyeleti eljárás megindítása

1. A Gazdasági Versenyhivatal (a továbbiakban: GVH) versenyfelügyeleti eljárást indított a TIGÁZ Tiszántúli Gázszolgáltató Zártkörűen Működő Részvénytársaság (a továbbiakban: TIGÁZ, illetve eljárás alá vont, vagy eljárás alá vont vállalkozás) ellen annak megállapítására, hogy sérti-e a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló - többször módosított - 1996. évi LVII. törvény (a továbbiakban: Tpv.) 21. §-ának rendelkezéseit az, hogy a TIGÁZ kapacitásnövelés címén többletszolgáltatás nélkül ismételt csatlakozási díjat érvényesít fogyasztóival szemben, noha a TIGÁZ a fogyasztó költségén korábban megépített és a TIGÁZ által anyagi hozzájárulás nélkül tulajdonba vett elosztóvezetéken nyújtja a szolgáltatást.

A vizsgálat annak tisztázására irányult, hogy a TIGÁZ visszaél-e erőfölényes helyzetével és a megállapodásos csatlakozással kapcsolatos díjmegállapítási és egyéb gyakorlatával megsérti-e a Tpv. 21. §-ának a) és g) pontjait.

II.

Az eljárás alá vont

2. A TIGÁZ a Tiszántúli Gázszolgáltató Vállalat jogutódaként 1992. óta működik. Fő tevékenységi köre a gázelosztás és -kereskedelem. A Magyar Energia Hivatal (a továbbiakban: MEH) által kiadott működési engedélyek alapján végez földgázipari tevékenységet. Rendelkezik földgáz kereskedelmi és határon keresztül földgázszállító-vezetékhez való hozzáférési működési engedélyekkel is. A TIGÁZ jelen van Magyarország területén hét megyében¹, 985 településen 1.150.265 közüzemi fogyasztót lát el, valamint üzemelteti, fejleszt a településeket ellátó gázelosztó vezetékrendszert.
3. A TIGÁZ a magyarországi fogyasztók több mint 30 %-át látja el vezetékes földgázzal, és a magyarországi gázszolgáltató társaságok által összesen értékesített mennyiségnek² szintén mintegy 30%-át tudhatja a magáénak.
4. A társaság részvényeinek 50 százaléka az Eni S.p.A., valamivel kevesebb, mint 35 százaléka az RWE Csoport tulajdonában van. A magyar állam rendelkezik egy aranyrészvénnyel a vállalkozásban.
5. A TIGÁZ 2004-es árbevétele 155.478 milliárd forint volt. Ebből az eljárásban vizsgált tevékenységből eredő árbevétel 2004-ben [*] forintot tett ki (Vj-116/2005/11. sz. irat V. melléklet). A vizsgált tevékenységből származó árbevétel a 2004., 2005. és 2006. évi³ csatlakozásokból ered. A 2005-ben a vizsgált tevékenység egészéből eredő árbevétel [üzleti titok] Ft (Vj-116/2005/59. sz. irat), a megállapodásos csatlakozások díjának kifogásolt háttérfejlesztési hozzájárulásából származó 2005. évi bevétel [üzleti titok] Ft (Vj-116/2005/78. sz. irat).

¹ Szabolcs – Szatmár – Bereg, Hajdú – Bihar, Borsod – Abaúj – Zemplén, Heves, Jász – Nagykun – Szolnok, Nógrád és Pest megyében.

² A TIGÁZ által értékesített gáz mennyisége (3,2 milliárd m³) hozzávetőlegesen 50-50%-os arányban oszlik meg a lakossági és nem lakossági fogyasztók között.

³ A 2004-es évben január 27. napját követően (a vonatkozó Rendelet hatályba lépésétől), a 2006. évben november 30-ig (a Rendelet hatályon kívül helyezéséig).

III. Az érintett piac

6. A Tpvt. 14. §-a szerint az érintett piacot a megállapodás tárgyát alkotó áru és a földrajzi terület figyelembevételével kell meghatározni. A megállapodás tárgyát alkotó árun túlmenően figyelembe kell venni az azt – a felhasználási célra, az árra, a minőségre és a teljesítés feltételeire tekintettel – ésszerűen helyettesítő árukat (keresleti helyettesíthetőség), továbbá a kínálati helyettesíthetőség szempontjait is.

Az érintett termékpiac

7. Az érintett termékpiac a földgázhálózathoz való megállapodásos csatlakozással, valamint a fogyasztók gázvételezési kapacitásának növelésével kapcsolatos gázszerelési szolgáltatás piaca. Ez a tevékenység, melyet a szolgáltatók ellentételezés fejében, azaz díjért végeznek, egy speciális gázszerelési szolgáltatás, amelynek keretében rendszerint gázvezeték (elosztó vagy leágazó vezeték) kiépítésére kerül sor, mely munkát kizárólag a szállító- vagy elosztóvezeték üzemeltetője, valamint ezek meghatalmazottja végezhet el.
8. A vizsgált gázszerelési szolgáltatás specialitása és szabályozott volta miatt keresleti oldalon helyettesítő termék nem azonosítható. Nem tekinti a versenytanács versenyjogi értelemben helyettesítő terméknek a gázigény célvezeték létesítését. A gázigény célvezeték létesítésével történő kielégítése fizikai értelemben a fogyasztó azonos igényét elégíti ki, de sokkal bonyolultabb, és időigényesebb eljárás keretében, továbbá igen jelentős költségek árán.

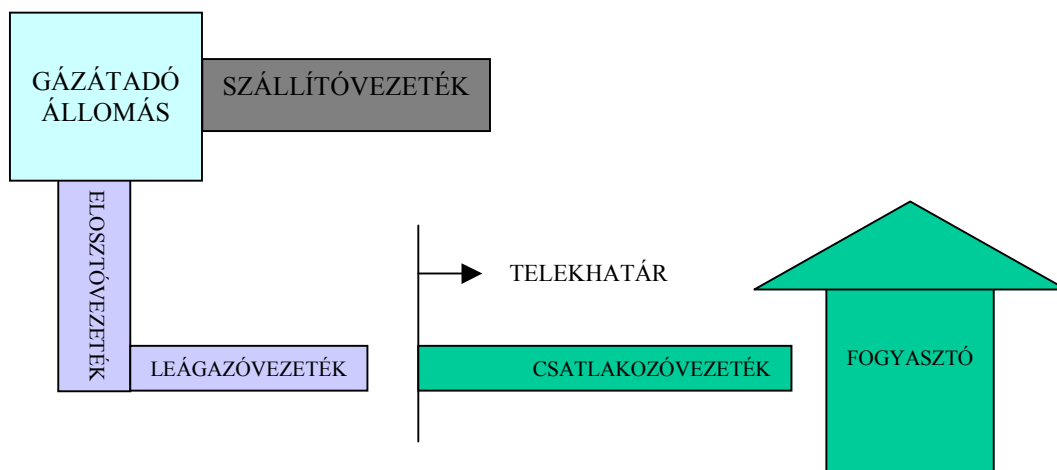
- A vizsgált tevékenység által érintett fogyasztók feljogosított fogyasztónak minősülnek. A feljogosított fogyasztók jogosultak kilépni a közüzemi gázszolgáltatási piacról és földgázkereskedelmi engedélyes(ek)től, versenyjogi körülmények között beszerezni a szükséges földgázt. Azok a feljogosított fogyasztók, akik kilépnek a közüzemből és vállalják a földgáz versenyjogi feltételek szerinti beszerzését, jogosultak bizonyos feltételek teljesülése esetén ún. célvezeték építési. A földgázellátásról szóló 2003. évi XLII. törvény (a továbbiakban: GET) 3. § 1. pontja értelmében a célvezeték a földgáztermelőhöz, a föld alatti gáztárolóhoz, vagy a szállító-, illetve elosztóvezetékhez csatlakozó gázvezeték, amely a nem közüzemi szerződés alapján vételező feljogosított fogyasztó egy fogyasztási helyének ellátására szolgál. A célvezeték létesítéséhez a MEH előzetes hozzájárulása szükséges. A MEH akkor adhat engedélyt célvezeték létesítésére, ha a feljogosított fogyasztó igényének kielégítésére a szállítói, illetve az elosztói engedélyes nem rendelkezik szabad kapacitással, továbbá a célvezeték létesítése nem sérti az országos gázellátás rendszerszinten értékelt legkisebb költségének elvét. A célvezeték nem képezi részét az együttműködő földgázrendszernek, a feljogosított fogyasztó köteles a célvezeték létesítését a rendszerirányító engedélyesnek, a szállítónak, tárolónak és az érintett elosztóknak bejelenteni.

- Egy célvezeték létesítése rendszerint rendkívül költségigényes, csak a legnagyobb kapacitásigényű fogyasztók esetében gazdaságos a kiépítése.

A fent ismertetett adminisztratív és gazdaságossági korlátok miatt, valamint mivel csak lassan bővül a közüzemből kilépő feljogosított fogyasztók köre a gázpiaci részleges liberalizáció hatására⁴, fogyasztói saját célvezeték kiépítése versenyjogi értelemben nem tekinthető a közüzem keretén belül zajló megállapodásos csatlakozás helyettesítőjének.

⁴ Vj-116/2005/65.

9. Kínálati helyettesíthetőség lehetőségéről a közüzemben maradó fogyasztók vonatkozásában az engedélyesek kizárólagos területi és tevékenységi jogosultságai miatt nem lehet beszélni.
10. A vezetékes gázfogyasztók együttműködő földgázhálózathoz történő kapcsolódásának (illetve a gázvételezésnek) feltétele, hogy technikailag bekapcsolják őket a hálózatba. Az adott fogyasztási hely elhelyezkedésétől függően ez jelentheti egy szükséges új elosztóvezeték-szakasz, valamint az elosztóvezetékhez kapcsolódó csatlakozóvezeték megépítését.
11. A GET értelmében az *elosztóvezeték* az a csővezeték a hozzá tartozó nyomásszabályozó berendezésekkel, amelyen keresztül a földgázt a propán- és butángázt, valamint ezek elegyét a fogyasztókhoz továbbítják, amelynek kezdőpontja a gázátadó állomások vagy a propán-butángáz tárolótelep kilépő pontja, végpontja a fogyasztási hely telekhatára, ideértve az ország határán kívül eső fogyasztási hely esetén a csővezeték Magyar Köztársaság területén lévő szakaszát is. Az elosztó vezeték alkotórészének minősülnek az elosztóvezeték üzemeltetését, irányítását, ellenőrzését szolgáló létesítmények és berendezések (távfelügyeleti, hírközlési, korrózióvédelem), a távadat-átvitelt biztosító szolgáltatás hozzáférési pontjáig. Az engedélyes tulajdonában lévő távadat-átviteli eszközök az elosztó vezeték tartozékai. Az elosztóvezeték rendszerint a közüzemi/elosztói szolgáltatói engedélyes tulajdonát képezi.
12. A *leágazóvezeték* a szállító- vagy elosztóvezeték azon része, amely a szállító- vagy elosztóvezeték-elágazástól a telekhatárig tart.
13. A fogyasztási hely telekhatárától a gázmérő főcsapjáig – gázmérő hiányában a fogyasztói főcsapig - terjedő vezeték a *csatlakozóvezeték*, amelynek megterveztetése és kiépítése a fogyasztó kötelezettsége, és az a fogyasztó tulajdonát képezi.

1.sz. ábra: Sematikus szemléltető ábra az együttműködő földgázhálózat egyes vezetékreszeinek lehetséges elhelyezkedéséről

14. Az együttműködő földgázhálózathoz történő csatlakozás – a gázelosztó-vezeték létesítésének körülményeitől függően – történhet a gázelosztó-vezetésekre vonatkozó hálózatfejlesztési hozzájárulásról szóló 32/1995. (VIII. 8.) IKM rendelet (a továbbiakban: HFHR), valamint az együttműködő földgázhálózat fejlesztéséért szedhető csatlakozási díjakról szóló 4/2004. (I. 19.) GKM rendelet (a továbbiakban: Rendelet) előírásai szerint. Jelen versenyfelügyeleti eljárás olyan csatlakozási tevékenységeket vizsgál, amelyek a Rendelet hatálya alá tartoznak. A Rendelet hatálya alá tartozó csatlakozások között meg

kell különböztetni a hatósági áras és a megállapodásos csatlakozásokat.⁵ Megállapodásos csatlakozás esetén a csatlakozás díjának kialakítását a Rendelet a szolgáltató és a fogyasztó megállapodására bízta.

Az érintett földrajzi piac

15. Az érintett piac földrajzi kiterjedésének meghatározása során a Tpv. 14. § (3) bekezdésének a) pontjában foglaltakat kell alkalmazni. Eszerint az érintett piac földrajzi területe az, amelyen kívül a fogyasztó nem, vagy csak számottevően kedvezőtlenebb feltételek mellett tudja az árut beszerezni. Az érintett földrajzi piac határát ennek alapján a fogyasztó választási lehetőségeiből kiindulva kell meghatározni.
16. A GET 34. § (1) bekezdése értelmében a közüzemi szolgáltatói, illetve az elosztói engedély kötelezettséget jelent és kizárólagos jogot biztosít a földgáz közüzemi szolgáltatására, illetve elosztására az engedélyben meghatározott településen, településrészen, területen, valamint az engedélyben meghatározott közüzemi fogyasztóknak.
17. A fogyasztó csatlakozási díjat - a későbbi szolgáltató személyétől függetlenül - a szállító- vagy elosztóvezeték tulajdonosának/üzemeltetőjének köteles megfizetni. A közüzemből kilépő feljogosított fogyasztó is kizárólag az adott fogyasztási hely kiszolgálására jogi monopóliumot élvező elosztói engedélyesnél igényelheti csatlakoztatását.
18. Tekintettel a TIGÁZ GET alapján biztosított kizárólagos szolgáltatási jogosultságára, a fogyasztók máshoz-fordulási lehetősége, valamint alternatív szolgáltatók megjelenése a közüzemi fogyasztók és a közüzemből kilépő feljogosított – ám saját célvezetékét nem létesítő – fogyasztók tekintetében kizárt. Az érintett földrajzi piac, így a TIGÁZ szolgáltatási területe.

IV. Gazdasági háttér

A hálózatos iparágak általános jellemzése

19. A hálózatos iparágak jellemzője az eszközigenyesség, a viszonylag nagy méretgazdaságosság. A piacra lépés költsége igen nagy. A nagy eszközigenyesség az állandó költségek magas – és a változó költségek alacsony - szintjével párosul. Ennek következtében csak hosszú távon értelmezhető a piacgazdaságnak az a tétele, hogy a piaci árak a verseny következtében a határköltséghez igazodnak. Rövid távon ugyanis az állandó költségeknek is meg kell térülniük az árban. Szintén a sajátos költségösszetétel hatása az, hogy tág tere van az iparágakban (legyen szó akár villamosenergiáról, akár a távközlésről) a keresztfinanszírozásnak, amely azonban hosszú távon a piacok tönkretételéhez vezethet. A hálózati externalitás a nagyobb hálózatokat hatványozottabban felértékeli a kisebbekhez képest, rontva ezzel az újonnan piacra lépők üzleti esélyeit. Az egymást kiegészítő tevékenységek esetében a hálózatokra épülő szolgáltatások, majd az azokra épülő alkalmazások egy vertikumot alkotnak, amely a szolgáltató kezében jelentős gazdasági megtakarításokat eredményezhet.
20. A hálózatos iparágakban piaci adottság a nagy piaci erővel rendelkező szolgáltatók jelenléte. Az iparágakra jellemzőek a nélkülözhetetlen eszközök, ilyenek maguk a

⁵ Csatlakozás alatt nem csupán a technikai értelemben vett csatlakozás, hanem a kapacitásnövelés is értendő.

hálózatok (vezetékek, csőrendszerek, elosztók, stb.), melyek egyben gyakran természetileg korlátozott szűkös erőforrások is. Ebből következően az iparágakban fontos lehet a hálózatokhoz való szabad hozzáférés biztosítása.

A földgáz szektor általános jellemzése

21. A földgáz szektor az ágazat nemzetgazdasági súlya⁶, valamint iparági sajátosságok folytán mindig is a szabályozott⁷ gazdasági szektorok közé tartozott. A szektor egy adott termék, a földgáz⁸ csővezetékes szállítása és elosztása, mint központi mag köré csoportosítható. A termék jellemző tulajdonsága, hogy a kitermelést követően tárolását és szállítását külön meg kell oldani. Szükség van egy csővezetékekből álló hálózatra, amely hálózatban a termék gyorsan és nagy távolságokra továbbítható. A szállítási és szolgáltatási elosztási tevékenység a földgáz szektorban két szintet képez; egyrészt a szállító, tároló tevékenységet a nagykereskedő⁹ végzi, míg az elosztó és szolgáltató tevékenységet a gázszolgáltató vállalkozások.
22. A gázvezeték hálózat létesítése, annak tulajdonlása természetes monopólium. A közgazdaságtan általános tételei szerint ugyanis nem ésszerű párhuzamos hálózati rendszerek létesítése és üzemeltetése. Egy adott gáz- (villany-, vagy vasút-, stb.) vezetékrendszer üzemeltetése a mai ismeretek szerint a leghatékonyabban egy természetes monopólium társaság által lehetséges. A gázvezetékrendszer kiépítése költséges beruházás. A beruházás megtérüléséhez adott fogyasztói számra van szükség, amely fogyasztói szám adott fogyasztási mennyiséggel garantálhatja azt, hogy a vezetékek kiépítésének költségei a gáz árában, illetve a beruházási és egyéb hozzájárulásokban megtérülnek. Éppen ezért a leggyakrabban a hálózatokat a gázszolgáltatók építik meg. A párhuzamos gázhálózatok kiépítése és működtetése racionálisan alá nem támasztható, indokolatlan beruházás lenne.
23. A monopolhelyzetben lévő vállalkozással szemben megfogalmazhatók azonban olyan követelmények, amelyek biztosítják a vezetékrendszeren a verseny lehetőségét. Maga a vezeték és a kapcsolódó berendezések lehetnek ugyan monopóliumhoz tartozók, ám az azon történő szolgáltatás, a fogyasztók igényeinek azon történő kielégítése már nem feltétlenül csak a monopólium tevékenysége. Ezeket felismerve az EK szabályozást követve a magyar jogalkotói megközelítés a természetes monopol tevékenységeket és a piacosítható tevékenységeket kettéválasztotta. A kettéválasztást követően természetes monopólium az elosztás, míg az elosztó tulajdonában álló berendezéseken történő szolgáltatás már nem feltétlenül monopólium. A fokozatos piacnyitásnak megfelelően egy

⁶ A földgázellátás fontosságát jelzi az, hogy hazánk energiafogyasztásának közel 40 %-a földgázból származik. Ez az arány magas, az Európai Unió tagállamai átlagának kétszerese.

⁷ A szektor egészére irányadó, átfogó jogszabály az 1994. évi XLI. törvény volt, melyet a jelenleg is hatályos 2003. évi XLII. törvény helyezett hatályon kívül.

⁸ A földgáz termék elsődleges energiahordozó, a szénhidrogén termékek csoportjába tartozik. A termék alkalmas arra, hogy belőle különböző transzformációs eljárásokkal másodlagos energiahordozókat (pl. villamos áram) állítsanak elő, illetve arra, hogy abból közvetlenül energiát nyerjenek (hőenergia – gázfűtés, kinetikus energia – gázmeghajtású motorok). A termék egyik alapanyaga az ammóniagyártásnak is. A termék, mint energiahordozó gazdaságilag alapvető fontosságú termék. A földgáz termékre gyakorlatilag egy egész nemzetgazdasági ágazat épül. A hazai kitermelés mintegy egynegyed részét jelenti az ország összes földgáz felhasználásának.

⁹ A gázértékesítő a termelést, a külkereskedelmet, a készletezést, a szállítást és az ipari nagyfogyasztók közvetlen kiszolgálását végzi. Gázértékesítésre vonatkozó működési engedéllyel a Magyar Olaj- és Gázipari Rt. Továbbiakban: MOL) rendelkezik. Fent felsorolt tevékenységek végzésére kizárólagosan csak a MOL Rt. volt jogosult. (Az E.On és a MOL közötti, a MOL gázüzletágát érintő tranzakció zárására 2006. márciusának végén került sor, ezt követően a tárolói és ellátói feladatokat az E.On végzi.). A gázszolgáltatók a MOL Rt-től, ill. jogutódjától viszonteladási célból, viszonteladói tarifán vásárolt földgázt értékesítik a fogyasztóiknak.

bizonyos éves fogyasztási szintet meghaladó fogyasztók megkapták azt a jogot, hogy eldönthessék azt, hogy kivel létesítenek gazdasági kapcsolatot a földgáz beszerzésére. A kialakuló szabad piacon a szolgáltatási tevékenység versenypiacca vált. Ezen a piaci szegmensen megjelenhetnek a korábbi szolgáltatókkal versenytárs vállalkozások és alternatív beszerzési forrást kínálhatnak a fogyasztóknak. Az elosztó társaságok és a szolgáltató társaságok egymástól számvitelileg elváltak. A számviteli elválasztás mellett külön, az energiaszabályozó hatóság által kiadott engedély szükséges az elosztási és külön a szolgáltatási tevékenységre.

Az elosztó–szolgáltatói szerelési tevékenységek piacának általános jellemzése

24. A gázszolgáltatás szempontjából liberalizált területen a jogalkotó fenntartott egy tevékenységet, ahol a korábbi területi monopolhelyzetet nem szüntette meg. Ez a tevékenység a hálózathoz csatlakoztatás, és ennek részeként a gázszerelési tevékenység. Széles értelemben a csatlakoztatási tevékenység nem csupán a már létező gázvezeték hálózat és az új fogyasztó közötti összeköttetés megteremtését jelenti, hanem annak biztosítását is, hogy a hálózati hozzáféréshez jutó fogyasztó ténylegesen gáz vételezésére alkalmas helyzetbe kerüljön. Ehhez mindenképpen szükséges a hálózati rendszer korszerűsítése, bővítése. Más kérdés, hogy ezeket a hálózatfejlesztési munkálatokat nem feltétlenül a csatlakozáskor kell elvégezni. Lehetséges, hogy azok részben, vagy egészben már elkészültek, mivel egy korábbi csatlakozás alkalmával előre látható volt a későbbi igények jelentkezése.

Az érintett fogyasztói kör

25. A MEH tájékoztatása szerint a 4/2004. (I. 19.) GKM rendelet pusztán a legkisebb érdekérvényesítő fogyasztók (háztartási és közületi fogyasztók) tekintetében kívánta meghatározni a csatlakozási díjak mértékét, mivel a nagyobb kapacitásigényű, nem háztartási és nem közületi fogyasztók esetében komolyabb érdekérvényesítési képességet feltételezett.
26. A TIGÁZ magatartása által érintett fogyasztói kör számára a földgáz rendszerint a gazdasági tevékenység nélkülözhetetlen alapanyaga vagy feltétele. A fogyasztók szemszögéből elsődleges szempont a vezetékes földgáz rendelkezésre állása, csak ezt követi döntésük befolyásolásában a rendelkezésre állás költsége, azaz a csatlakozási díj mértéke. A (vezetékes) földgáz hiánya a termelés/működés akadályát jelenti, amely egyrészt önmagában is jelentős károkat okozhat a fogyasztók számára, másrészt komoly versenyhátrányokkal járhat az adott cég versenytársaival szemben. Ebből következően a komolyabb érdekérvényesítési képességgel rendelkező vállalkozások is hajlandóak szükség esetén a számukra nem a legkedvezőbb engedélyesi ajánlatot elfogadni, annak érdekében, hogy gazdasági tevékenységüket fennakadások nélkül folytathassák és a kívánt időben a vezetékes földgáz a rendelkezésükre álljon. Az érintett fogyasztói kör ugyan nagyobb érdekérvényesítési képességgel rendelkezik, mint a lakossági és a közületi fogyasztók, azonban – a vezetékes földgáz működésükben betöltött szerepétől függő mértékben – szintén ki van szolgáltatva az engedélyeseknek, és nem tekinthető ténylegesen egyenlő szerződéses félnek.¹⁰

¹⁰ Amikor a fogyasztó az energiaellátása biztosítása végett elérhető termékek között választ, egyszerre több feltételt mérlegel, majd általában hosszú távra kiható döntést hoz az ár, a hozzáférés egyéb anyagi vonzatai, a

V.

Az érintett piacra irányadó szabályozási háttér

27. A GET 34. § (1) bekezdése értelmében a közüzemi szolgáltatói, illetve az elosztói engedély kötelezettséget jelent és kizárólagos jogot biztosít a földgáz közüzemi szolgáltatására, illetve elosztására az engedélyben meghatározott településen, településrészen, területen, valamint az engedélyben meghatározott közüzemi fogyasztóknak.
28. A GET 25-26. §-ai rendelkeznek a földgázrendszer fejlesztéséről, a vonatkozó előírások szerint a fogyasztók a földgázszállítás, -elosztás bővítésére és fejlesztésére a földgázellátásba történő bekapcsolásuk vagy földgázigényük növekedése esetén a miniszter által rendeletben meghatározott mértékű csatlakozási díjat fizetnek a szállító-, illetve az elosztóvezeték tulajdonosának.¹¹ A 25. § (4) bekezdésének értelmében a csatlakozási díjat úgy kell meghatározni, hogy az fedezetet nyújtson a hatékonyan működő elosztóvezeték tulajdonosnál a fogyasztó bekapcsolása miatt felmerült indokolt költségekre.
29. A 4/2004. (I. 19.) GKM rendelet (a továbbiakban: Rendelet) meghatározza a *bekapcsolás* fogalmát, amely a szállító- vagy elosztóvezetékhez csatlakozni kívánó új fogyasztó földgázellátásához szükséges azon hálózathasználati feltételek biztosítását jelenti (a fogyasztó által bejelentett hálózati kapacitással), amely legfeljebb a meglévő szállító- vagy elosztóvezeték elágazására és az ahhoz kapcsolódó legfeljebb 15 méter hosszú leágazó vezeték kiépítésére (a meglévő szállító- vagy elosztóvezetéknek a csatlakozóvezetékkel történő összekötésére) terjed ki, beleértve az üzembe helyezést is. A Rendelet fogalom-meghatározása szerint *csatlakozásnak* minősül a földgázellátásba bekapcsolással vagy a bekapcsoláshoz képest nagyobb műszaki beruházással megvalósítható hálózatfejlesztéssel, -bővítéssel való belépés.
30. A Rendelet határozza meg a csatlakozás fogyasztói körtől függő feltételeit. A Rendelet kétféle csatlakozást különböztet meg: szabályozott és megállapodásos csatlakozást.
31. *Szabályozott csatlakozásnak és kapacitásnövelésnek* minősül a kommunális és a háztartási fogyasztók, valamint a 20 m³/h-nál kisebb teljesítményigényű egyéb fogyasztók közvetlen csatlakozása a szállító- vagy az elosztóvezetékhez, illetve kapacitásnövelése.

szolgáltatás igénybevételének kényelmi szempontjai, a termék vagy szolgáltatás jellege, időszakos vagy állandó tulajdonságok, esetleges környezetvédelmi szempontok, stb. alapján.

A vezetékes földgáz a többi energiahordozóhoz képest relatíve „olcsó”, a fogyasztók szempontjából jól kezelhető, tiszta, a környezetterhelő hatása viszonylag alacsony, a szolgáltatás színvonala állandó, kiszámítható, így a helyettesíthetősége korlátozott.

Általában elmondható, hogy ahol egyébként vezetékes gázszolgáltatásra is lenne lehetőség, a Pb-gáz palackban és tartályban történő biztosítása, értékesítése a fogyasztók számára a vezetékes szolgáltatásnál kevésbé versenyképes áron és rugalmatlanabb ellátás mellett valósítható meg. A gázvezeték kiépítését követően ugyanis a szolgáltató vagy a beruházó minimális további ráfordítással képes a folyamatos és gyors termékáramlást biztosítani, míg a tartályos/palackos szállítás folytonos magas színvonalú és költséges kiegészítő infrastruktúrát tesz szükségessé, valamint a szolgáltatás biztosítása ciklikus jellegű. A gázvezetéken történő szállítást ebből (költség, folyamatosság és kényelmi) szempontból szűkebb értelemben nem helyettesíti a palackos, illetve tartályos szállítás.

¹¹ A törvény hatálybalépése előtt hálózatfejlesztési hozzájárulással megépült, illetve 2003. évben már építés alatt álló rendszerek finanszírozásához szükséges, a Hivatal által jóváhagyott fogyasztói hozzájárulásra az elosztói engedélyes, illetve az elosztóhálózat tulajdonosa újabb fogyasztó bekapcsolása esetén az illetékes Bányakapitányság által engedélyezett használatbavételtől számított tíz éven belül, legfeljebb 2010. december 31-ig tarthat igényt. A csatlakozási díj általános forgalmiadó-fizetési kötelezettségére külön törvény rendelkezései irányadók.

32. *Megállapodásos csatlakozásnak és kapacitásnövelésnek* minősül a 20 m³/h vagy annál nagyobb teljesítményigényű nem háztartási és nem kommunális fogyasztók közvetlen csatlakozása a szállító- vagy az elosztóvezetékhez, illetve kapacitásnövelése.
33. A Rendelet 3. § (3)-(4) bekezdései szerint a csatlakozás vagy kapacitásnövelés megvalósítására vonatkozó eljárási szabályokat és az azokkal kapcsolatos tájékoztatási kötelezettség részletes szabályait a díjszedésre jogosult engedélyes üzletszabályzatában kell előírni, továbbá a csatlakozási díjon felül a csatlakozásért, egyéb jogcímen semmilyen más díj nem szedhető.
34. A csatlakozás és kapacitásnövelés ellenértékére vonatkozó szabályozás tekintetében is különbséget tesz a jogalkotó egyfelől szabályozott csatlakozás és kapacitásnövelés (vö. 35. pont), másfelől megállapodásos csatlakozás és kapacitásnövelés között (vö. 36. pont).
35. Szabályozott csatlakozás és kapacitásnövelés esetén a Rendelet mellékletében szereplő díjak alkalmazandók, csatlakozási díj kizárólag a rendeletben meghatározott esetekben és mértékben szedhető a Rendelet 4. § (1) bekezdése értelmében. A szabályozott csatlakozás (bekapcsolás) és kapacitásnövelés díjai:

Teljesítményigény	4 m ³ /h-ig	4-20 m ³ /h	20 m ³ /h felett
Fizetendő összeg	40 000 Ft	10 000 Ft x T1	200 000 Ft + 3 000 Ft x T2

Ahol

T1: a kiviteli tervben szereplő igényelt (többször)teljesítmény (m³/h).¹²

T2: a kiviteli tervben szereplő igényelt 20 m³/h feletti (többször)teljesítmény (m³/h).¹³

36. Megállapodásos csatlakozás és kapacitásnövelés esetén az érintett felek szabadon állapodnak meg a csatlakozási díj mértékéről a Rendelet 4. § (6) bekezdése szerint.
37. A TIGÁZ üzletszabályzatának 5.2. pontja rögzíti a megállapodásos csatlakozás és kapacitásnövelés esetén a csatlakozni kívánó fogyasztó által fizetendő összeget. Az üzletszabályzat differenciált díjazást állapít meg attól függően, hogy a fogyasztói igény kielégítése legfeljebb 15 fm hosszú leágazó vezeték kiépítésével történik, vagy vezeték kiépítése nélküli csatlakozásra, ill. már meglévő fogyasztó kapacitásnövelésére kerül sor, esetleg bekapcsolásnál nagyobb műszaki beruházásra, vagy kapacitásnövelő beruházásra is szükség van. Az Üzletszabályzat mindegyik helyzetre rögzíti a fogyasztó által fizetendő díj kiszámításának módját, amelynek visszatérő eleme, hogy – többek között – 10.000 Ft/m³/h háttérfejlesztési hozzájárulást is meg kell fizetni.
38. A fogyasztók közüzemi, illetve feljogosított fogyasztói státuszuktól függetlenül a csatlakozási díjat a szállító- vagy elosztóvezeték tulajdonosának – bizonyos esetekben a bekapcsolást/csatlakozást/kapacitásnövelést végző nem-tulajdonos elosztói engedélyesnek – kötelesek megfizetni. Ebben a tekintetben a feljogosított fogyasztóknak nincs választási lehetőségük.
39. A vizsgálat során beszerzésre került a többi nagy gázelosztói engedélyes, így a Dél-dunántúli Gázszolgáltató Zrt. (DDGÁZ), Délalföldi Gázszolgáltató Rt. (DÉGÁZ), az Észak-dunántúli Gázszolgáltató Rt. (ÉGÁZ), a Közép-dunántúli Gázszolgáltató Zrt. (KÖGÁZ) és a Fővárosi Gázművek Rt. (FŐGÁZ) üzletszabályzatának a hálózati csatlakozásra vonatkozó része (Vj-116/2005/60-64. sz. iratok). A DÉGÁZ és az ÉGÁZ a Gaz de France csoport tagja, míg a DDGÁZ és a KÖGÁZ az E.On csoport irányítása alatt áll. A FŐGÁZ többségi tulajdonosa a Fővárosi Önkormányzat. Az elosztói engedélyesek által megállapodásos csatlakozások esetén minimálisan alkalmazandó csatlakozási díjak áttekintése alapján az volt megállapítható, hogy a TIGÁZ csatlakozási díjai alacsonyabbak, mint - a hozzá hasonló módon - a díjszámítás módját belső szabályzatban rögzítő cégek által meghatározott minimális csatlakozási díj.

¹² Nem a beépített gázmérő névleges teljesítménye értendő alatta!

¹³ Nem a beépített gázmérő névleges teljesítménye értendő alatta!

VI. A vizsgált piaci magatartás

40. A TIGÁZ üzletszabályzatának III/6. sz mellékletében (Vj-116/2005/57. sz. irat és Vj-116/2005/11. sz irat II. sz . melléklete) előre meghatározza a megállapodásos fogyasztók csatlakozása esetén alkalmazandó csatlakozási díj összegét¹⁴. Ezzel kapcsolatosan felmerült a gyanú, hogy tekinthető-e egyáltalán megállapodásos csatlakozásnak az olyan „megállapodás”, amelyben a vételárat az egyik szerződő fél előre meghatározza.
41. A TIGÁZ 30 megkeresett megállapodásos fogyasztója¹⁵ közül egy jelentős alkuerővel rendelkező fogyasztó nyilatkozata szerint (Vj-116/2005/23. sz. irat) a csatlakozási díj érdemi tárgyalások eredményeként került kialakításra¹⁶, míg a többi fogyasztó az egyedi és érdemi tárgyalások hiányáról számolt be,¹⁷ ami alapján felmerült a diszkrimináció gyanúja.
42. A TIGÁZ üzletszabályzatának 5.2. pontjában meghatározott háttérfejlesztési hozzájárulás nagysága – bizonyos kapacitásigény fölött - több mint háromszorosa a szabályozott csatlakozás esetén jogszabályban előírt díjnak. A Rendelet a 20 m³/h vagy e feletti kapacitásigényű háztartási és kommunális fogyasztók esetében a 20 m³/h kapacitás feletti igény tekintetében 3.000,- Ft/m³/h csatlakozási díjat állapít meg. Ezzel szemben a TIGÁZ a hasonló paraméterekkel rendelkező megállapodásos fogyasztók esetében 10.000,- Ft/m³/h mértékű díjat érvényesít.
43. A vizsgálat során beszerzett információk alapján megállapítást nyert, hogy a TIGÁZ a kivitelező vállalkozások kiválasztása és pályáztatása során a fogyasztót (beruházót) a pályáztatási és kiválasztási folyamatba csak annak egyedi kérelme alapján vonja be. Erre a lehetőségre azonban a TIGÁZ sem üzletszabályzatában, sem a hálózati csatlakozási szerződésben nem hívja fel a fogyasztók figyelmét.

¹⁴ A díj minimális mértékét ill. számítási módját.

¹⁵ A vizsgálat során beszerzésre került a TIGÁZ azon fogyasztóinak listája (Vj-116/2005/11. sz. irat VI. sz. melléklet), amelyek a Rendelet hatályba lépése után csatlakoztak (illetve jelezték igényüket) a TIGÁZ elosztóvezeték hálózatához és a Rendelet értelmében megállapodásos fogyasztónak minősülnek. A lista 2005. június 30-ig bezárólag tartalmazza a TIGÁZ hálózatában történt megállapodásos csatlakozásokat és a csatlakozási díj mértékét. A vizsgálat során a listából 30 vállalkozás került véletlenszerű kiválasztásra, ezeknek a fele olyan fogyasztó volt, amely viszonylag kis kapacitást igényelt (csatlakozási díj 1 millió forint alatt), a másik fele olyan, amelyik jelentős kapacitásigénnyel fordult a TIGÁZ-hoz (csatlakozási díj 1 millió forint felett, akár 55 millió forint is). A fogyasztók kiválogatásában egyéb rendező elv nem játszott szerepet, leszámítva esetenként a cégneveket, amelyekből következtetni lehetett a vállalkozás alkupozíciójára a TIGÁZ-zal történő tárgyalások során. A kiválasztott 30 fogyasztó megkeresése (Vj-116/2005/21. sz. irat) annak feltárására irányult, hogy a TIGÁZ megkülönbözteti-e fogyasztóit azok piaci súlya, az igényelt kapacitás (így a későbbi fogyasztás volumene) vagy egyéb szempontok alapján a csatlakozási díjak kialakításakor. A megkeresésre a fogyasztók kb. 70 %-a válaszolt, a vizsgálat szempontjából érdemi választ 23 vállalkozás adott (Vj-116/2005/23-43.; 45; 53).

¹⁶ A válaszadók közül egyedül egy sörgyár nyilatkozott úgy (Vj-116/2005/23. sz. irat), hogy érdemi tárgyalások során alakították ki a fizetendő csatlakozási díjat.

¹⁷ A többi válaszadó tájékoztatása szerint érdemi tárgyalásra nem került sor, a csatlakozási díj mértékét nem tudta befolyásolni, illetve idő hiányában meg sem próbált tárgyalásokat kezdeményezni, ugyanis fontosabb volt a vezeték gáz, illetve a növelt kapacitás rendelkezésre állása, mint egy esetleges árkedvezmény elérése a csatlakozási díj vonatkozásában.

VII. Az ügyfél álláspontja

Erőfölény

44. A TIGÁZ vitatta az árupiac és földrajzi piac megállapításának helyességét.¹⁸ Többek között arra hivatkozott, hogy a TIGÁZ csatlakozáshoz szükséges gázszelvényi szolgáltatást egyáltalán nem végez, csupán végeztet.¹⁹
45. Érintett piacként az energiaszolgáltatás piacát kellene – az eljárás alá vont álláspontja szerint - figyelembe venni. Az energiaszolgáltatás piacán a TIGÁZ nincs gazdasági erőfölényben.²⁰ Még a vezetékes gázszolgáltatásra leszűkített piac esetén is csak a már csatlakozott fogyasztók kapacitásbővítése tekintetében látná a gazdasági erőfölényt megállapíthatónak.
46. Hivatkozott arra is, hogy a fogyasztóknak lehetőségükben áll gázigényük kielégítését saját beruházásban történő vezetékeképítéssel elősegíteni.²¹ A célvezeték létesítése azért is alternatívája lehet a hálózatra csatlakozásnak, mert így a fogyasztó később mentesül az elosztási díj megfizetése alól.²²
47. Eljárás alá vont úgy ítélte meg, hogy a rendszeres hatósági ellenőrzések, a hatósági árszabás, a meghatározó jogszabályi kötelezettségek, a – TIGÁZ állítása szerint – jóváhagyott üzletszabályzat következtében, árait nem saját döntéseként hozza. Eljárás alá vont ebből arra következtetett, hogy nem áll fenn gazdasági erőfölényes helyzet.²³

Az üzletszabályzat jóváhagyása

48. Az eljárás alá vont vállalkozás hivatkozott arra, hogy az általa alkalmazott – álláspontja szerint indokolt mértékű - megállapodásos csatlakozási díjak egy olyan üzletszabályzatban szerepelnek, amely jóváhagyásra került a MEH által.²⁴ Az üzletszabályzat III/6. sz. mellékletére nem vonatkozott a MEH 365/2004. sz. határozatában foglalt törlési kötelezettség, márpedig ez a melléklet nem csupán hálózati csatlakozási szerződéseket, jogszabályi hivatkozásokat és folyamatábrát tartalmazott, hanem a megállapodásos csatlakozás keretében szedhető csatlakozási díjak számítási módját is.²⁵ Eljárás alá vont úgy értelmezte, hogy a csatlakozási díjszámítási módszer, illetve mérték megfelelő.²⁶ Megjegyezte, hogy az üzletszabályzatot az említett MEH határozat határozott időre jóváhagyta.²⁷

¹⁸ Vj-116/2005/80

¹⁹ Vj-116/2005/80

²⁰ Ezt az álláspontját az utolsó tárgyaláson is fenntartotta. Lásd 2006. december 14-i tárgyalási jegyzőkönyv 2. old. (Vj-116/2005/82)

²¹ Vj-116/2005/80

²² Vj-116/2005/73. 3. old.

²³ Vj-116/2005/80 2. old.

²⁴ Ezt az álláspontját az utolsó tárgyaláson is fenntartotta azzal, hogy elfogadta, hogy a MEH-nek nem kifejezetten a díjszámítási mód jóváhagyása volt a szándéka. Lásd 2006. december 14-i tárgyalási jegyzőkönyv 2. old. (Vj-116/2005/82)

²⁵ Vj-116/2005/78 5. old.

²⁶ Vj-116/2005/73. 6. old.

²⁷ Vj-116/2005/78 7. old.

49. Előadta tovább, hogy a MEH 2004. október 20-án és 2005. november 8-án a társaságnál ellenőrzést végzett és a csatlakozási díj alkalmazásával kapcsolatos kérdéskörben is vizsgálódott. Ezen vizsgálat megfelelőnek találta a TIGÁZ csatlakozási díj alkalmazásával kapcsolatosan kialakított gyakorlatot.²⁸

Egyedi megállapodás – általában kötelező díj

50. Eljárás alá vont fontosnak tartotta kiemelni, hogy a MEH iránymutatása szerint az egyes társaságoknak a megállapodásos csatlakozás tekintetében olyan szabályozást kell kialakítani, hogy a fogyasztók egységes és megkülönböztetéstől mentes kezelése megvalósulhasson. Ez csak abban az esetben megvalósítható, ha az engedélyes előre meghatározott elvek (képlet) alapján kiszámítható csatlakozási díjat alkalmaz egy adott fogyasztói csoport tagjai tekintetében.

Diszkrimináció mentesség

51. Az általánosan kötelező díj alkalmazásával megvalósul a diszkriminációmentesség a megállapodásos csatlakozási díjak alkalmazása terén, hiszen a fogyasztók azonos elvek alapján kötelesek a csatlakozási díjat megfizetni. Az eltéréseket csak és kizárólag az egyes fogyasztói igények eltérősége és annak műszaki megvalósíthatósága okozhatja.

Csatlakozási díj

A szabályozott csatlakozás esetén fizetendő díj figyelembe vehetősége

52. Eljárás alá vont részben a szabályozott és a megállapodásos csatlakozás elvi különbségére, részben a szabályozott csatlakozás esetén fizetendő díjak nagyságára tekintettel vitatta, hogy az általa megállapodásos csatlakozás esetére meghatározott háttérfejlesztési díj mértékét a szabályozott csatlakozás esetén fizetendő díjak nagyságára hivatkozva jogellenesnek lehetne minősíteni.
53. Hivatkozott arra, hogy jogszabályváltozás történt: 2004. január 1.-től a jogalkotó megkülönböztette a megállapodásos csatlakozást a korábban egyedül létező szabályozott csatlakozástól. Ehhez képest a jogalkotónak nem az volt a szándéka, hogy egyformának tekintse a kétféle helyzetet.²⁹
54. A hatósági ár mértéke – a TIGÁZ álláspontja szerint – nem bizonyítja azt, hogy az ennél magasabban alkalmazott megállapodásos csatlakozási díj indokolatlan lenne.³⁰
55. Eljárás alá vont a díjak mértékével kapcsolatban egyrészt állította, hogy a szabályozott csatlakozás esetén fizetendő díjak összességükben sem fedezik az ilyen csatlakozások során felmerülő költségeket, másrészt elviekben kifogásolta, hogy a 20 m³/h feletti fogyasztók esetén fajlagosan alacsonyabb díj fizetendő, végezetül több szempontból kifogásolta a hatósági árat, kritikával illette annak meghatározását.
56. Vitatta, hogy a nagyobb kapacitásigény esetén a fajlagos költségek automatikusan csökkennének. A körülményektől függően ugyanolyan kapacitásigényű fogyasztó

²⁸ Vj-116/2005/78 5-6. old.

²⁹ Vj-116/2005/73 6. old.

³⁰ pl. Vj-116/2005/80 10. old.

- csatlakozásával kapcsolatban látványosan eltérő költségek merülhetnek fel.³¹ Szemben a MEH álláspontjával, mely szerint az egyes bekapcsolások költsége nem az igényelt kapacitás mértékével növekszik, állította, hogy a 20 m³/h feletti fogyasztók esetén a fogyasztási mérték növekménye nem eredményez költségmegtakarítást.³²
57. A tarifa országosan egységes, ami nem feltétlenül tükrözi az ország különböző pontjain megvalósuló tényleges költséget.³³
58. A 69/2003. BKM rendelet 2000. évi auditált mérlegekből és eredmény kimutatásokból való kiindulást rendeli el, ehhez képest a 60/2003. BKM rendelet a 2000, ill. 2001-es költség szinteken határozta meg a díjakat.³⁴
59. Állította, hogy a szabályozott csatlakozás esetén fizetendő díj nem jelenthet összehasonlítási alapot. A TIGÁZ kifogásolta azt, hogy a versenytanács nem szerzett be semmilyen konkrét számítást, egyéb olyan bizonyítékot, mely akár megközelítően alá tudta volna támasztani, hogy a 3.000 Ft/m³/h teljesítménydíj mértéke lett volna indokolt oly módon, hogy az fedezetet nyújt a beruházó tényleges költségeire és a tartós működéséhez szükséges indokolt nyereség realizálására.³⁵ A MEH sem tárta fel beadványaiban azt, hogy mely szempontok kerültek a csatlakozási díjak kialakításakor figyelembevételre.³⁶ A TIGÁZ állította, hogy a hatósági árban bizonyos költségek nincsenek figyelembe véve, vagy a figyelembe vett költségek kalkulálható értékét lerontják kötelezően alkalmazandó szorzók.³⁷ A költségek teljes körű beépítettségének hiányát – eljárás alá vont szerint – nem kompenzálja a gáz árba beépített amortizációs díj. Dokumentumokat csatolt annak bizonyítása érdekében, hogy a versenytanács megállapíthassa, hogy a gáz hatósági ára nem tartalmaz olyan elemeket, amelyek fedezetül szolgálhatnának a csatlakozási díjakra.³⁸
60. Konkrét példákat hozott arra, hogy két csatlakozási igény kielégítése milyen eltérő költségekkel járhat részben az igényelt kapacitás nagyságától, részben az igényelt felhasználási helyszínen korábban megvalósított fejlesztések lététől, ill. hiányától függően.
61. Az árrendszer hibájaként említette a keresztfinanszírozást, jelezve, hogy a MEH is támogatja a 2007. közepétől bevezetendő új rendszert, amely nem teszi lehetővé a keresztfinanszírozást.
62. Tájékoztatást adott arról, hogy milyen eljárásokat kezdeményezett a hatósági ár felülvizsgálata érdekében, különösen arról, hogy az árfelülvizsgálati kérelmeit elutasító MEH határozatokkal szemben kereseteket nyújtott be.³⁹

Háttérfejlesztési hozzájárulás

63. A megállapodásos csatlakozási díjnak eleme egyrészt az aktiválható beruházási érték, mely minden évben az előző évben épült gázelosztó vezetékek tekintetében megvalósult ténylegesen aktivált beruházási költségén alapul, másrészt a TIGÁZ által elvégzett korábbi években megvalósult háttérfejlesztés m³/h-ra vonatkoztatott értéke, mely megegyezik a Rendelet szabályozott csatlakozással kapcsolódó fogyasztókra vonatkozó

³¹ Lásd 2006. december 14-i tárgyalási jegyzőkönyv 3. old. (Vj-116/2005/82)

³² Vj-116/2005/78 3. old.

³³ Lásd 2006. december 14-i tárgyalási jegyzőkönyv 3. old. (Vj-116/2005/82)

³⁴ Lásd 2006. december 14-i tárgyalási jegyzőkönyv 3. old. (Vj-116/2005/82)

³⁵ Vj-116/2005/80 3. old., 10. old.

³⁶ Vj-116/2005/80 6. old.

³⁷ Vj-116/2005/73. 5. old.

³⁸ Vj-116/2005/73. 7. old.

³⁹ Vj-116/2005/78 4. old.

mellékletében 4-20 m³/h kategóriára vonatkozóan meghatározott értékkel, azaz 10 000,- Ft/m³/h.

64. Több esetben is kiemelte, hogy az általa alkalmazott megállapodásos csatlakozási díjak a Rendelet logikáját és elveit követik. Álláspontja szerint az üzletszabályzatukban meghatározott megállapodásos csatlakozási díj teljes mértékben megfelel a Rendelet előírásainak.
65. Nem tartotta megalapozottnak a GVH azon feltételezését, hogy a megállapodásos csatlakozási díjak alkalmazásával megsértették a Tpvt. 21. § a) pontját. A csatlakozási díj megállapítása során egyrészt figyelembe kell venni a beruházáshoz közvetlenül kapcsolódó tervezett költségeket, másrészt a TIGÁZ által a háttérkapacitás biztosítására végrehajtott beruházásokat, amelyek a földgázhálózat működését, biztonságát és fejlesztését fedezik (gázátadó állomások bővítése, újak létesítése; gázelosztó vezetékek építése, bővítése). A hálózatnak nem csak az aktuális igényeknek kell megfelelnie, hanem tervezésnél figyelembe kell venni a jövőben felmerülő igényeket is.
66. Az azonos fogyasztási paraméterekkel rendelkező, azonban eltérő fogyasztói kör (szabályozott ill. megállapodásos) által fizetendő díjak közötti eltérés okait az általa végrehajtott jelentős háttérfejlesztési beruházások költségességében jelölte meg (Vj-116/2005/44. sz. irat). Számítása szerint a kapacitásfejlesztés (háttérfejlesztés) terén, 2005 évben a megállapodásos csatlakozású fogyasztók gázigényének kiszolgálása érdekében, olyan nagyságrendű (a pontos mérték üzleti titok) költsége merült fel, mely összeg meghaladja a 2004 és 2005 évben ilyen fogyasztóktól beszedett kapacitásfejlesztési díjak összegét.⁴⁰

A jogszabályi környezet változása

67. Eljárás alá vont előadta, hogy 2005-ben egy új végrehajtási rendelet jelent meg, és ez alapján a MEH előírta az üzletszabályzat módosítását. Ennek a módosításnak a keretében részben a korábbi tapasztalatok, részben a MEH álláspontjára való reagálásként a korábbi 10 ezer forintos mértékű csatlakozási díj hatályon kívül helyezésre került, tehát az új üzletszabályzat már nem tartalmazza ezt a fordulatot.⁴¹
68. Eljárás alá vont előadta, hogy a 2006. november 30. napján hatályba lépett 74/2006. (X. 31.) GKM rendelet hatályon kívül helyezte a 4/2004. (I. 19.) GKM rendeletet, megszüntetve a „megállapodásos” csatlakozás fogalmát. Meghatározott képletek alapján számítandó csatlakozási díjak alkalmazásának kötelezettsége lép életbe valamennyi fogyasztóval szemben. A TIGÁZ arra is utalt, hogy „Társaságunknak számottevően nagyobb (a pontos mérték üzleti titok) költségráfordítással kell beruházásait a jövő év folyamán megvalósítania, tekintettel arra, hogy ilyen nagyságú összeggel kevesebb csatlakozási díjat érvényesíthet 2007. év folyamán fogyasztóival szemben.”⁴²
69. A TIGÁZ hivatkozott arra, hogy a versenytanács előzetes álláspontjában felsorolt egyes jogkövetkezmények alkalmazása a jogszabályváltozással aktualitását veszti. „A kifogásolt magatartástól való eltiltás idejétmúlt, mert megszűnik a megállapodásos csatlakozás.”⁴³

⁴⁰ Vj-116/2005/78 2. old. Ezzel kapcsolatban megjegyzi a versenytanács, hogy az összehasonlítás megtevéseztésre alkalmas, mivel a kapacitásfejlesztési díjaknak nem önmagukban kell fedezniük a beruházások költségeit. A „Beszedett hozzájárulás kapacitásfejlesztési díjjal együtt” rovatban 2005 évre vonatkozóan feltüntetett összeg látványosan meghaladja a 2005. évi „Beruházás költsége” rovatban feltüntetett értéket.

⁴¹ 2006. december 14-i tárgyalási jegyzőkönyv 2. old. (Vj-116/2005/82)

⁴² Vj-116/2005/80 5. old.

⁴³ Vj-116/2005/80 11. old.

A kivitelezők kiválasztásában való fogyasztói részvétel

70. A TIGÁZ tájékoztatása szerint a pályáztatáson az általa előminősített vállalkozások vehetnek részt. 137 ilyen vállalkozót tart nyilván. A nyertes kiválasztásában a legkisebb költség elve az irányadó.⁴⁴ „Társaságunknál a pályáztatás elbírálásának alapvető, elsődleges szempontja a legkedvezőbb ár figyelembevétele kell, hogy legyen. Erre tekintettel bizonyítatlannak találta azt az állítást, hogy a fogyasztóknak sérülhet azon gazdasági érdekük, hogy a számukra legkedvezőbb ajánlat kerüljön kiválasztásra.”⁴⁵
71. Eljárás alá vont az eljárás során jelezte kötelezettségvállalási szándékát és hajlandóságot mutatott arra, hogy üzletszabályzatában rögzítse, hogy a fogyasztók részt vehetnek a kivitelezők kiválasztásának folyamatában. Az utolsó tárgyaláson az alábbi nyilatkozatot tette: Tekintettel a megváltozott jogszabályi környezetre, nem látja aktuálisnak ennek a vállalásnak a megtételét. Felhívja azonban a figyelmet arra, hogy az új rendelet miatt szükség lesz az üzletszabályzata módosítására, oly módon, hogy az üzletszabályzatot ki kell egészíteni jogszabálynál fogva egy olyan résszel, amely a vállalkozók kiválasztásának rendjét szabályozza.”⁴⁶

Összegzés

72. Eljárás alá vont álláspontja szerint a GVH nem tárt fel olyan körülményt, amely a TIGÁZ Tpvt. 21. § a) és g) pontjába ütköző magatartását támasztaná alá, vagy akár feltételezné, hogy tisztességtelenül határoztak volna meg vételi vagy eladási árakat, kényszerítettek volna fogyasztókat hátrányos feltételek elfogadására, vagy üzletfeleket indokolatlanul különböztettek volna meg. Mindezek alapján kérte az eljárás megszüntetését, és annak megállapítását, hogy vizsgált magatartása nem ütközik a Tpvt. rendelkezéseibe.

VIII. Jogi értékelés

Gazdasági erőfölény

73. A vizsgált magatartás (megállapodásos fogyasztók csatlakoztatása a földgázhálózatra) olyan szabadpiaci tevékenység, amelyet – a célvezeték építető feljogosított fogyasztók esetének kivételével – kizárólag az adott fogyasztási hely tekintetében kizárólagos szolgáltatási joggal rendelkező elosztói engedélyes végezhet.
74. A csatlakozási díj fejében végzett csatlakozási/bekapcsolási és kapacitásnövelési szolgáltatás nyújtására az irányadó szabályozás szerint csak egy adott elosztói engedélyes – vagy meghatalmazottja – jogosult. A piac jelenleg nem támadható meg, az elosztói engedélyesek szolgáltatási területükön jogi monopolistának minősülnek az érintett termékpiac vonatkozásában.
75. Eljárás alá vont félreértette az érintett árupiac meghatározását, amikor azzal igyekezett védekezni, hogy a TIGÁZ csatlakozáshoz szükséges gázszerelési szolgáltatást egyáltalán

⁴⁴ A TIGÁZ szükségesnek tartotta volna annak a vizsgálatát, hogy ténylegesen törekszik-e a legkedvezőbb (legolcsóbb) ajánlatot tevő alvállalkozók kiválasztására. Vj-116/2005/80 3. old.

⁴⁵ Vj-116/2005/80 3. old.

⁴⁶ 2006. december 14-i tárgyalási jegyzőkönyv 2. old. (Vj-116/2005/82)

nem végez, csupán végeztet.⁴⁷ Ez az állítás ugyanis legfeljebb a csatlakozó vezeték létesítésével kapcsolatban felelhet meg a valóságnak, mivel a háttérfejlesztés (korszerűsítés, bővítés) saját kivitelezés útján is történhet. Rámutat azonban az eljáró versenytanács, hogy nem mentesít a magatartás versenyjogi elbírálása alól az a körülmény, hogy egy bizonyos tevékenységet az eljárás alá vont nem maga végez, hanem mással végeztet. A tevékenységek „kiszervezésével” nem szűnik meg a magatartásért való felelősség, legfeljebb a feladat meghatározásával, az eljáró vállalkozás kiválasztásával és ellenőrzésével kapcsolatos kötelezettségek kerülnek előtérbe. A versenyfelügyeleti eljárás legfontosabb kérdése – a háttérfejlesztési díj – tekintetében semmiképpen nem lehet sorsdöntő körülmény, hogy a korszerűsítési munkálatokat ki végzi el, hiszen egyértelmű, hogy az ezekért fizetendő díj mértékét az eljárás alá vont határozta meg.

76. Az energiaszolgáltatás piacát legfeljebb akkor lehetett volna – a TIGÁZ álláspontjának megfelelően - figyelembe venni (egyéb feltételek fennállása esetén), ha a versenyjogi probléma a gázzolgáltatással lett volna összefüggésben. A vizsgált probléma azonban jól elkülöníthető a gázzolgáltatástól. A csatlakozás időben megelőzi a gázzolgáltatást, annak előfeltételét képezi. A már csatlakozott fogyasztók kapacitásbővítésének sincs érdemi köze a korábbi kisebb kapacitási igény alapján megvalósult gázzolgáltatáshoz.
77. Hivatkozott eljárás alá vont arra is, hogy a fogyasztóknak lehetőségükben áll gázigényük kielégítését saját beruházásban történő vezetéképítéssel elősegíteni.⁴⁸ A célvezeték létesítése csak nagyon ritka kivételként, speciális esetben, nagyfogyasztók esetén jöhet szóba. A jelen eljárásban vizsgált magatartással érintett fogyasztók – bár 20 m³/h kapacitást meghaladó igénnyel lépnek fel - döntő többsége számára a célvezeték építése nem reálisan elérhető mód a gázzolgáltatás igénybevitelére. A lényegesen eltérő árstruktúrára tekintettel még azok tekintetében sem minősül a célvezeték létesítése versenyjogi értelemben vett helyettesítő szolgáltatásnak, akik megengedhetnék maguknak a beruházásnak – a csatlakozásnál számottevően magasabb - költségét. A célvezeték létesítése csak egy nagyon szűk fogyasztói rétegnek nyújt valós alternatívát a célvezeték létesítésével járó költségek igen magas mértéke folytán. A Versenytanács számos esetben megállapította a helyettesítés hiányát az azonos funkciójú termékek, illetőleg szolgáltatások tekintetében, ha az egyik megoldás nagyobb befektetést igényelt volna, még akkor is, ha a működtetés alacsonyabb költségei folytán a befektetés esetleg hosszabb távon megtérült volna (lásd, pl. parabola antennával fogható műholdas és kábelTV-n érkező csatornák). Megjegyzi a Versenytanács, hogy célvezeték építése esetén elmaradnak ugyan bizonyos költségek, de a létesített célvezeték karbantartásának, majdan felújításának költségei a tulajdonossá váló beruházót terhelik. Így még az sem jelenthető ki egyértelműen, hogy hosszú távon mindenkor olcsóbb lenne a célvezeték fenntartása útján vételezni a gázt, mint a hálózathoz csatlakozással fogyasztani azt.
78. Az eljárás alá vont vállalkozás erőfölényes helyzete egyértelműen megállapítható a megállapodásos csatlakozás szolgáltatás tekintetében a GET és a Rendelet ide vonatkozó rendelkezései folytán (lásd az érintett piac szabályozási háttérével kapcsolatos fenti IV. részt). Eljárás alá vont jogi monopóliummal rendelkezik.
79. Nem állapította meg a Versenytanács a gazdasági erőfölény hiányát a rendszeres hatósági ellenőrzések, a hatósági árszabás, a meghatározó jogszabályi kötelezettségekre tekintettel. Ezeket a tényeket a bírság összegének meghatározása során az eljárás alá vont javára szóló körülményekként figyelembe vette a versenytanács, de az eljárás alá vont e tényekből levont következtetését - nevezetesen azt, hogy a TIGÁZ árait nem saját döntéseként hozza – nem látta megalapozottnak. Éppen ellenkezőleg, a hatósági ártól

⁴⁷ Vj-116/2005/80

⁴⁸ Vj-116/2005/80

különböző mértékű megállapodásos csatlakozás díj megítélése jelentette a jogi problémát, amely különbség léte önmagában cáfolja eljárás alá vont következtetését.

Az üzletszabályzat felülbírálata – hatósági jóváhagyás

80. Az iratok alapján megállapítható, hogy a MEH az üzletszabályzatot a vonatkozó határozatában általában hagyta jóvá (Vj-116/2005/11. sz. irat II. sz. melléklet), azonban a Rendelet előírásaival összhangban nem lévő részek üzletszabályzathoz való törlését rendelte el. Erre figyelemmel a versenytanács szerint nem helytálló az eljárás alá vont részéről a MEH jóváhagyására történő hivatkozás, hiszen a MEH kifejezetten kiemelte a TIGÁZ elosztói engedélyesi üzletszabályzatát jóváhagyó határozatában, hogy a megállapodásos csatlakozásra vonatkozó részre az engedély nem terjed ki, és az törlendő az üzletszabályzathoz.
81. A versenytanács a MEH nyilatkozata⁴⁹ alapján megállapította, hogy az eljárás alá vont vállalkozás üzletszabályzatának⁵⁰ a vizsgált magatartással kapcsolatos részét a MEH nem hagyta jóvá. Tény, hogy az üzletszabályzat III/6. számú mellékletének nem az egészét kellett törölni, de a 3., 4., 6. és 7. sz. al-mellékletre kiterjedt a törlési kötelezettség, márpedig ezek a részek tartalmazták a csatlakozási díjtételekre vonatkozó rendelkezéseket.
82. A TIGÁZ a vizsgálat tárgyát képező csatlakozási díjakat a Rendelet hatálybalépése óta, azaz 2004. január 27-e óta alkalmazza, annak ellenére, hogy a MEH a TIGÁZ földgáz elosztási üzletszabályzatát jóváhagyó határozatában (Vj-116/2005/11 sz. irat II. sz. melléklet) leszögezi, hogy a vonatkozó vezérigazgató utasításra a MEH jóváhagyása nem terjed ki.

Egyedi ártárgyalások vagy normatív ármeghatározás

83. Versenypiacon a fogyasztó szabadon választhatna a piaci szereplők ajánlatai között. Egy jogi monopolista esetében azonban a fogyasztó választási szabadsága a TIGÁZ ajánlatának elfogadására vagy elutasítására és ezzel a vezetékes gáz, illetve az igényelt többlet mennyiség elérésére vagy el nemérésére szűkül.
84. A Rendelet a megállapodásos csatlakozás esetére azt tartalmazza, hogy a felek szabadon állapodnak meg a csatlakozási díj mértékéről. A megkérdezett fogyasztók tájékoztatása szerint a TIGÁZ elzárkózott az érdemi tárgyalásoktól, és az egyenlő elbánás követelményére, valamint a MEH üzletszabályzatát jóváhagyó határozatára történő hivatkozással⁵¹ az általa előre, saját belátása szerint meghatározott díjakat alkalmazta.
85. A megállapodásos csatlakozás és kapacitásbővítés esetén a fizetendő díj mértékét jogszabály nem határozza meg. Ilyen értelemben szabad megállapodás tárgya a díj. Ebből azonban – a versenytanács megítélése szerint – nem következik, hogy jogellenes lenne az, ha a TIGÁZ normatív módon előre rögzíti a díjszámítás módját. A díj egyik összetevőjeként jelentkező tényleges költségek esetről esetre változnak, így a ténylegesen megfizetésre kerülő díj mértéke is esetről esetre különbözik.

⁴⁹ Vj-116/2005/76. 3. old.

⁵⁰ A csatlakozási díjak megállapításáról szóló szabályzatot és ügymenetet, mely vezérigazgatói utasítás formájában került kiadásra, és amely az üzletszabályzat III/6. sz. mellékletét képezi.

⁵¹ A MEH jóváhagyására hivatkozás nem felelt meg a valóságnak.

86. A versenytanács arra is rámutat, hogy – bár lehetnek sajátos helyzetű, és ezért másképp kezelendő fogyasztók -, de más esetekben a TIGÁZ a diszkrimináció vádjának tenné ki magát, ha egyes fogyasztóknak lehetővé tenné a felmerülő költségek viseléséről való egyedi egyezkedést.⁵² Ennek figyelembe vételével versenyjogilag nem tekinti a versenytanács jogsértőnek az üzletszabályzatban alkalmazott módszert, nevezetesen a díjszámítás kombinált módját.⁵³

Diszkrimináció

87. A vizsgálat során felmerült, hogy a TIGÁZ gyakorlatával megsérti a Tpv. 21. § g) pontját is, azonban a beszerzett információk alapján - a versenytanács szerint - ezek az aggályok eloszlathatóak voltak.

88. A tényállás részletesebb felderítését⁵⁴ követően megállapítható volt, hogy a TIGÁZ eljárása egyik fogyasztó csatlakozása során sem tért el érdemben a többitől. Pályáztatás útján választották ki a kivitelezőt. A csatlakozási díj minden esetben az üzletszabályzat III./6. sz. mellékletében (Vj-116/2005/56. sz. irat) foglaltak szerint került meghatározásra, egyetlen megrendelő sem mentesült a költségek megfizetése alól. Tény, hogy volt olyan beruházó, akit eljárás alá vont - a beruházó kérésére - bevont a pályázók kiválasztásába. Ez utóbbi eltérést a versenytanács nem tekinti diszkriminációnak, figyelemmel arra, hogy nem a TIGÁZ kezdeményezésére, hanem egyedi kérés alapján történt. A versenytanács éppen azt kifogásolja, hogy a többi megrendelő nem szerezhette tudomást erről a lehetőségről (lásd később).

A csatlakozási díj megállapítása, mértéke

89. A földgázrendszer fejlesztése jelentős beruházásokat igényel. A beruházások költségeinek a megtérülése nélkül nem várható hálózatbővülés és korszerűsítés. Az újonnan csatlakozó fogyasztók (függetlenül attól, hogy háztartási, kommunális, vagy megállapodásos fogyasztóról van szó) ezért kötelesek viselni az együttműködő földgázhálózathoz történő csatlakozásuk költségeit.⁵⁵ A kérdés tehát csupán az, hogy hogyan és mikor kötelesek ezeket a költségeket viselni.

⁵² Az árdiszkrimináció már önmagában azzal megvalósulna, hogy egyes fogyasztók nem fizetik meg a csatlakozásukkal kapcsolatos teljes költséget, míg mások kötelesek erre. Ez az engedmény azonban nagy valószínűséggel egy további megkülönböztetéssel is párosodna, nevezetesen az engedményt a szolgáltató vélhetően nem saját nyeresége terhére nyújtaná, hanem az elengedett költséget a többi fogyasztóra hátráná.

⁵³ A csatlakozási díj egyes elemei egyedileg kerülnek megállapításra (pl. a csatlakozóvezeték létesítésének a konkrét esetben ténylegesen felmerülő költségei), más részek (pl. háttérfejlesztés) az igényelt egyedi kapacitásnak és egy előre rögzített értéknek a szorzataként.

⁵⁴ Megkeresésre került az a fogyasztó, aki úgy nyilatkozott, hogy a csatlakozási díj egyedi megállapodás eredményeként került meghatározásra, annak érdekében, hogy részletesen kifejtse a TIGÁZ-nál elért eredményeket. Válaszából (Vj-116/2005/55. sz. irat) kiderült, hogy a földgázigény kielégítése érdekében több ízben is sor került tárgyalásra a TIGÁZ-zal, a tárgyalások az előírt műszaki színvonal, a biztonság és az optimális csatlakozási díj elérését célozta. A fogyasztó álláspontja szerint sikerült kedvezően befolyásolni a csatlakozási díj mértékét, mert a TIGÁZ segített az optimális nyomvonal kiválasztásában, pályáztatással választotta ki a csatlakozás kivitelezőjét és a TIGÁZ szakmai felügyeletet végzett. Összességében elégedett volt a TIGÁZ ügyvitelével.

⁵⁵ Ezek a költségek egyrészt a csatlakozáshoz közvetlenül kapcsolódó (közvetlen és közvetett) beruházási költségek (pl. földmunka, vezetéképítés, gázszerelés, háttérfejlesztések), valamint a hálózat későbbi üzemeltetéséből a fogyasztóra eső költséghányad.

90. Az eljárás alá vont két – a versenytanács megítélése szerint egymásnak ellentmondó - védekezést terjesztett elő.
- a) Egyfelől állította, hogy a szabályozott csatlakozás esetén fizetendő díj nem jelenthet összehasonlítási alapot, két okból sem. Egyrészt, mert a szabályozott csatlakozást és a megállapodásos csatlakozást a jogalkotó tudatosan elkülönítette. Másrészt, mert a szabályozott csatlakozás esetén fizetendő díj nem foglal magában minden költséget. A TIGÁZ szerint a 3.000 Ft/m³/h teljesítménydíj nem nyújt fedezetet a beruházó tényleges költségeire és a tartós működéséhez szükséges indokolt nyereség realizálására.
 - b) Másfelől eljárás alá vont azt állította, hogy a megállapodásos csatlakozás díjtételének megállapítása során a Rendelet logikáját követte.

A díjtételek összehasonlíthatósága

91. A TIGÁZ védekezésének első fő irányvonala az volt, hogy a megállapodásos csatlakozások tekintetében a szabályozott csatlakozási körbe tartozó díjtételek semmiképpen nem irányadóak. A versenytanács szerint a szabályozott csatlakozás díjtételei – eljárás alá vont nézetével szemben - több okból is összehasonlítási alapul szolgálhatnak a megállapodásos csatlakozási díj versenyjogi értékeléséhez.
92. A versenytanács úgy látta, hogy a kétféle csatlakozás között jelen ügy szempontjából igen lényeges azonosságok vannak. A szabályozott csatlakozási körbe tartozó díjtételek az indokolt legkisebb költség elvének figyelembe vételével kerültek megállapításra. A megállapodásos és a szabályozott csatlakozás során az azonos kapacitásigényű fogyasztók esetén azonos mértékű háttérfejlesztésre van szükség, hiszen műszaki szempontból teljesen közömbös, hogy kinél jelentkezik a kapacitásbővítési igény. Az eljárásban vizsgált ellenértéket mindkét csatlakozás esetén ugyanolyan tevékenység elvégzéséért számlázza ki az eljárás alá vont, amely tényt a TIGÁZ is elismerte⁵⁶. A különbség nem az elvégzendő munkában és az azok során felmerülő költségekben van a megállapodásos csatlakozás és a szabályozott csatlakozási között, hanem abban, hogy a jogalkotó – érzékelve a felek közötti érdekérvényesítési képesség jelentős különbségét – a leginkább kiszolgáltatottnak tekintett fogyasztók esetén hatósági árat határozott meg.
93. A MEH kifejtette⁵⁷, hogy az azonos jellemzőkkel bíró - 20 m³/h vagy a feletti kapacitásigényű - fogyasztók tekintetében a közületi⁵⁸ és megállapodásos csatlakozás technológiailag és költségigényesség szempontjából nem különbözik egymástól. Az ágazati szabályozó szerint tehát az azonos fogyasztási tulajdonságokkal rendelkező fogyasztók - függetlenül attól, hogy szabályozott vagy megállapodásos csatlakozás keretében válnak fogyasztóvá - esetében nincs különbség a csatlakozásuk érdekében felmerült költségek mértékében. Ezt eljárás alá vont sem tette kérdésessé.
94. A versenytanács felhívja a figyelmet arra, hogy miközben jelen versenyfelügyeleti eljárásban a TIGÁZ folyamatosan a szabályozott és a megállapodásos csatlakozás összehasonlíthatósága ellen érvel, a három kapacitási igény kategória közül kettőben az eljárás alá vont üzletszabályzata a hatósági árral azonos (10.000 Ft/m³/h) díjtételt alkalmaz.
95. Mindezek alapján a versenytanács nem látta elvi akadályát annak, hogy a megállapodásos csatlakozás esetén fizetendő díjat (annak megállapítását és mértékét) a szabályozott csatlakozás során fizetendő hatósági ár fényében ítélje meg.

⁵⁶ 2006. december 14-i tárgyalási jegyzőkönyv 2. old. (Vj-116/2005/82)

⁵⁷ Vj-116/2005/20.

⁵⁸ Valójában ez minden szabályozott csatlakozásra, tehát a kisfogyasztókra, háztartásokra is igaz alacsonyabb kapacitásigény esetén.

A szabályozott csatlakozásért fizetendő díj költségtartalma

96. A MEH jelezte, hogy a Rendelet előkészítése során bevonta az érintett engedélyeseket a szabályozás kialakításába, továbbá, hogy a díjak mértékére szakértői vélemény alapján tett javaslatot a Gazdasági és Közlekedési Minisztériumnak. A MEH az eljárás során a TIGÁZ álláspontjának megismerését követően is fenntartotta korábbi nyilatkozatait. Visszaütözte azt az állítást, hogy a hatósági ár kialakítása nem az indokolt költségek figyelembe vételével történt.⁵⁹ Állította, hogy a bekapcsolás költsége nem az igényelt kapacitás mértékével növekszik, hiszen például a munkagépek felvonulásának költsége, a biztonsági ellenőrzési munkafolyamatok lefolytatása is szinte független a kért kapacitás nagyságától.⁶⁰ Fenntartotta azt az álláspontját is, hogy a földgázfogyasztáshoz kapcsolódóan megfizetett gázdíj is tartalmaz a beruházáshoz kapcsolódó értékcsökkenési és „megtérülési” költségelemeket.⁶¹
97. A versenytanács előre bocsátja, hogy a két, ellentétes tartalmú, állítás közül a jogszabállyal alátámasztott, és az ügyben érdektelen MEH álláspontját tartotta volna meggyőzőbbnek, ha a két nyilatkozat valamelyikét el kellett volna fogadnia.
98. A versenytanács szerint azonban nem volt sem szükség, sem lehetőség a versenyfelügyeleti eljárásban annak vizsgálatára, hogy a hatósági ár mértéke indokolt-e.
- a) A GET 25. § (4) bekezdésének értelmében a csatlakozási díjat úgy kell meghatározni, hogy az fedezetet nyújtson a hatékonyan működő elosztóvezeték tulajdonosnál a fogyasztó bekapcsolása miatt felmerült indokolt költségekre. A Rendelet 3. § (4) bekezdése szerint a csatlakozási díjon felül a csatlakozásért, egyéb jogcímen semmilyen más díj nem szedhető. A versenytanács az elsőként idézett határozott jogszabályi követelmény, és a másodikként idézett tilalom alapján egyértelműnek látja, hogy a hatósági ár meghatározása során a szabályozó valamennyi költséget be kellett, hogy építsen a hatósági árba, így a 3.000 Ft/m³/h érték – figyelemmel a 20 m³/h alatti igényelt kapacitás miatt fizetendő díjra is – valamennyi költséget tartalmaz. (Nem volt egyértelmű, hogy vajon a hatósági ár tartalmaz-e nyereséget, vagy a szabályozott csatlakozások esetén is elvárható nyereséget teljes egészében a földgáz árba beépített árrés-elem biztosítja. Ez a bizonytalanság azonban nem akadályozta az eljárás alá vont magatartásának versenyjogi megítélését. A bírság alapösszegének meghatározása során az eljárás alá vont számára kedvező módon a versenytanács figyelmen kívül hagyta – itt kifejtésre kerülő – aggályait. A versenytanács aggályainak ad hangot tekintetben, hogy vajon egy gazdasági erőfölényben lévő szolgáltató számíthat-e fel elkülönült nyereséget olyan beruházásra, amellyel egyrészt saját későbbi szolgáltatásának technikai feltételeit építi ki, másrészt amely beruházás költségeit nem önmaga viseli, hanem leendő fogyasztóra telepíti. Még arról sincs a versenytanács teljesen meggyőződve, hogy a későbbi szolgáltatás árában indokoltan kalkulálható-e nyereség a más által finanszírozott beruházásra. Ezt a kérdés azonban a gáz hatósági árára tekintettel végképp túlmutat a versenyfelügyeleti eljárásban vizsgálandó problémán.)
- b) A GVH-nak nincs joga felülbírálni az árszabályozó hatóságnak a csatlakozással kapcsolatos technikai munkálatok hatósági árára vonatkozó döntését, sem megkérdőjelezni határozott és egyértelmű nyilatkozatának valóságtartalmát. A versenytanács tehát nem követett el mulasztást, amikor – az eljárás alá vont

⁵⁹ Vj-116/2005/76. 2. old.

⁶⁰ Vj-116/2005/76. 1. old.

⁶¹ Vj-116/2005/76. 3. old.

elvárásaival szemben – nem elemezte a hatósági ár összetevőit, különösen, hogy ezzel kapcsolatban jogvita volt folyamatban a TIGÁZ és a MEH között.

99. A versenytanács nem látta elengedhetetlenül fontosnak annak megítélését, hogy az egyes kapacitástartományokban pontosan milyen mértékű költségek merülnek fel. A hosszas bizonyítást követően ugyanis kétfajta lehetséges végeredmény születhetne, és a versenytanács mindkét esetben jogsértést azonosít.
- a) Abban az esetben, ha a szabályozott csatlakozás esetén fizetendő díjak minden olyan költséget tartalmaznak, amit tartalmazniuk kell, akkor a megállapodásos csatlakozás több mint háromszor akkora díjának több mint kétharmad része nyereség, hiszen a kétféle csatlakozással kapcsolatban azonos mértékű költségek merülnek fel. A 3.000 Ft költségre 7.000 Ft nyereség jutna minden igényelt m³/h kapacitási egységre. Jelen esetben a költségeket több mint kétszeresen felülmúló nyereségszint alkalmazását kirívóan indokolatlannak tartja a versenytanács (lásd 100-109. pontok).
- b) Abban az esetben, ha a szabályozott csatlakozás esetén fizetendő díjak – a TIGÁZ állításának megfelelően – nem tartalmaznak minden olyan költséget, amit tartalmazniuk kell, akkor a hatósági árból hiányzó költségek nagyságrendjétől függően kell a megállapodásos csatlakozási díj nyereségtartalmát megítélni (lásd 110. pont), továbbá más jellegű versenyjogi problémák áll(hat)nak fenn (lásd 111-116. pontok).

Ha a hatósági ár minden költséget tartalmaz

100. Az előző pontban jelzett alternatíva első esetében azt feltételezzük, hogy a hatósági ár minden költséget tartalmaz. Nem indokolatlan ez a feltételezés, több okból sem.
101. Piacgazdasági körülmények között a hatósági árnak is fedeznie kell a tevékenységgel kapcsolatban felmerülő költségeket - az indokolt legkisebb költség elvének figyelembe vételével. Az árak megállapításáról szóló 1990. évi LXXXVII. Törvény 8. § (1) bekezdése szerint: A legmagasabb árat úgy kell megállapítani, hogy a hatékonyan működő vállalkozó ráfordításaira és a működéséhez szükséges nyereségre fedezetet biztosítson, tekintettel az elvonásokra és a támogatásokra. A jogszabályban körülhatárolt fogyasztói kör védelmének nem lehetett célja az, hogy mentesítést adjon a költségek megfizetése alól. A MEH az eljárás során többször is olyan tartalmú nyilatkozatot tett, hogy a szabályozott csatlakozás során fizetendő díjtételek ezeknek a követelményeknek megfelelően kerültek kialakításra.
102. A TIGÁZ állította, hogy szociális szempontokra tekintettel állapították meg a szabályozott csatlakozás díját a ténylegesen felmerülő költségeknél alacsonyabban. A versenytanácsnak nincs sem hatásköre, sem felkészültsége hatósági árak megítélésére, azt azonban észlelte, hogy – a MEH korábban említett egyértelmű cáfolatán túl - néhány körülmény ellentmond az eljárás alá vont állításának:
- a szociális szempontok – amelyek megjelennek például a gáz árában – kevésbé lehetnek hangsúlyosak egy olyan, egyszeri fizetendő, összeg nagyságát illetően, mint a csatlakozási díj,
 - az esetleges szociális szempontok nem a nagy kapacitásigényű fogyasztók támogatását igényelnék, ténylegesen azonban a megállapodásos csatlakozás és a szabályozott csatlakozás esetén fizetendő díjak 20 m³/h kapacitás alatt azonos mértékűek (10. 000 Ft/m³/h), magasabb kapacitás igény esetén jelentkezik csak a különbség (3.000 Ft/m³/h, illetőleg 10.000 Ft/m³/h).
103. A 2006. november 30. napján hatályba lépő 74/2006. (X. 31.) GKM rendelet megszüntette a „megállapodásos” csatlakozás fogalmát. A valamennyi fogyasztóval szemben irányadó - képletek alapján számítandó - csatlakozási díjak, a 20 m³/h-át

megaladó igény kategóriában⁶² még csökkentek is: a korábbi 3.000 Ft-os mértékről 2800 Ft-ra.⁶³ A TIGÁZ közlése szerint a jövőben sem fedezik majd az eljárás alá vont költségkimutatásai szerinti költségeket. Ebből és a TIGÁZ-nak a MEH-hel szembeni pereszteségéből⁶⁴ a versenytanács arra következtet, hogy valószínűleg az eljárás alá vont költségei haladhatták meg korábban is a jogalkotó által indokoltnak tartott mértéket. A 2006. november 30. napján hatályba lépő egységes csatlakozási díjjal szemben ugyanis már semmiképpen nem hozható fel a szociális indokok alapján történő megkülönböztetés vádja.

104. A 2006. november 30. napján hatályba lépő 74/2006. (X. 31.) GKM rendelet 4. § (2) bekezdése kifejezetten nevesíti a „hálózatfejlesztési hozzájárulást”, amikor az alábbi tilalmat rögzíti: „Az e rendeletben foglaltakon kívül a bekapcsolásért vagy csatlakozásért és az üzembe helyezés érdekében felmerülő egyéb tevékenységekért más jogcímen (pl. hálózatfejlesztési hozzájárulás) díj, térítés nem szedhető.”
105. A versenytanács a hatósági ár viszonyítási alapként történő felhasználásával szemben az eljárás alá vont által felhozott konkrét példákat nem tartja meggyőző cáfolatnak. A példákban a két csatlakozási igény kielégítése azért járt eltérő költségekkel, mert lényegesen különbözött az igényelt kapacitás nagysága (debreceni hőközpont), vagy a különbség arra volt visszavezethető, hogy az igényelt felhasználási helyszínen korábban megvalósítottak-e fejlesztést. Ezek a különbségek két szabályozott csatlakozás esetén is fennállhatnak, ennek ellenére egységes hatósági árat kell fizetni. Ugyanez a helyzet megállapodásos csatlakozások esetén. A több költséggel járó csatlakozások miatti költségdöbbletet statisztikailag vélhetően kompenzálják azok a csatlakozások, ahol kevesebb költség merül fel. Az eljáró versenytanács azt tekintette lényegesnek, hogy a felhozott példában a költségkülönbségek nem voltak visszavezethetőek arra a tényre, hogy szabályozott vagy megállapodásos csatlakozás költségei kerültek görcsö alá.
106. Megjegyzi a versenytanács, hogy a TIGÁZ számos olyan körülményre tekintettel is igyekezett a hatósági ár hitelét megkérdőjelezni, amely nem a versenyjogi jogsértéshez kapcsolódott, vagy amely magatartást saját eljárásában nem tartott helytelennek.
- A leágazó vezeték létesítésének nyilvánvalóan más a költsége laza talajban, vagy útburkolat felbontásának igénye esetén⁶⁵ - állította, viszont mindez nem érinti a versenyfelügyeleti eljárásban kifogásolt háttérfejlesztési hozzájárulás mértékét.
 - A TIGÁZ olyan magatartás miatt is kifogással illette a hatósági ár megállapítását, amelyet ő maga is megvalósított a megállapodásos csatlakozási díj háttérfejlesztési elemének kalkulálása során, nevezetesen, hogy nem a beruházáskor felmerülő tényleges költségeket vették figyelembe, a hatósági ár csupán egy rugalmatlan, előre kalkulált összeget tartalmaz.⁶⁶
107. Az előző pontokban kifejtett körülményekre tekintettel a versenytanács indokoltnak látja a megállapodásos ár és a hatósági ár összevetését, amely alapján eljárás alá vont magatartása egyszerűbben megítélhető. (Abban az esetben, ha a hatósági ár nem volna figyelembe vehető, akkor a következő részben írt módon állapítható meg a jogsértés.)

⁶² A 4 m³/h kategóriában 40.000 Ft-ról 44.000 Ft-ra nőtt a díj, a 4-20 m³/h kategóriában 10.000 Ft/m³/h mértékről 9.300 Ft/m³/h-ára csökken a díj. Ez pl. azt jelenti, hogy akinek az igénye meghaladja a 20 m³/h-t, az az első 20 m³/h kapacitásigényért a korábbi 200.000 Ft helyett 192.800 Ft-ot fizet és a 20 m³/h-án felüli kapacitásigény díja is csökken.

⁶³ A 2800 Ft/m³/h érték 2006-ban irányadó, ezt követően évenként 0.02-vel kell megszorozni az összeget. Megjegyzi a versenytanács, hogy feltehetően 1.02-es értéket kívánt a jogalkotó rögzíteni, évi 2 %-os emelést lehetővé téve.

⁶⁴ A több jogvita közül a határozat meghozatalának idején egy zárult le (a hatósági ár felülvizsgálatának kezdeményezését elutasító döntés megerősítésével), egy másik folyamatban volt.

⁶⁵ Vj-116/2005/80 7. old.

⁶⁶ Vj-116/2005/80 6. old.

108. Egyfelől a szabályozott ár tartalmazza az indokolt költségeket, másfelől a szabályozott gázárba beépülve is keletkezik fedezet és garantált hozam a befektetésekre. A hatósági árnál magasabb megállapodásos csatlakozási díj ebben az esetben azt jelenti, hogy a TIGÁZ a szabad piacra kilépő fogyasztóival szemben érvényesülő erőfölényes helyzetét kihasználva tisztességtelenül - az állami akarattal, kényszerítő erővel nem szembesülve - magasabb árat határozott meg a megállapodásos fogyasztóknak, noha azt pótlólagos költségek felmerülése nem indokolja.⁶⁷ Egyértelműen megállapítható, hogy a TIGÁZ más árat kért fogyasztóitól, attól függően, hogy azok milyen fogyasztói körbe tartoznak, noha a rendelkezésre álló adatok szerint az eltérő árak alkalmazását semmi más nem indokolta, mint az, hogy a csatlakozás szabályozás alá esik-e vagy sem.
109. Megjegyzi a versenytanács, hogy a tisztességtelenül meghatározott ár indokolatlan hátrányt jelent a szabad piacra kilépők számára.

Ha a hatósági ár nem tartalmazna minden költséget

110. Abban az esetben, ha a hatósági ár nem tartalmazná a csatlakoztatással kapcsolatos valamennyi költséget, az előző részben írt versenyjogi kifogások annak függvényében lennének fenntarthatóak, hogy a bizonyítottan figyelmen kívül hagyott költségelemeknek a hatósági árba beépítését követően is fennmaradna-e a nagyságrendi különbség a hatósági ár és a megállapodásos ár között. A TIGÁZ által a hatósági ár megállapításával kapcsolatban említett konkrét kifogások – korábbi évek költségadatain alapul a hatósági ár és az inflációt nem vették figyelembe⁶⁸ ill. az országosan egységes tarifa nem feltétlenül tükrözi az ország különböző pontjain⁶⁹ megvalósuló tényleges költséget – figyelembe vétele, a versenytanács megítélése szerint, nem eredményezhetné a hatósági ár jelentős növekedését. A kétféle csatlakozási díj mértéke között fennálló - jelenleg több mint háromszoros – különbség háromszorosra, vagy kétszeresre csökkenése esetén, még mindig megállapíthatónak látná a versenytanács a jogsértést.
111. Abban az esetben, ha a minden költségelemet tartalmazó hatósági ár és a megállapodásos ár között nem mutatkozna nagyságrendi különbség, még mindig megállapíthatónak látna a versenytanács további jogsértéseket.
112. A TIGÁZ a háttérfejlesztési díj mértékének megállapítása során a kapacitásigények miatti fejlesztések, bővítések összköltségéből indult ki. Abban az esetben, ha a szabályozott csatlakozás esetén fizetendő díjak nem fedezik a szabályozott csatlakozás keretében csatlakozók miatt növekedő kapacitásigényből fakadó költségeket, akkor a megállapodásos csatlakozás díjának kalkulálása során olyan költségeket is figyelembe vettek, ami semmilyen kapcsolatban nem áll a megállapodásos csatlakozás keretében jelentkező kapacitásnövekedés háttérköltségével. Ha a TIGÁZ tudja bizonyítani, hogy a szabályozott csatlakozás 3.000 Ft/m³/h díja nem fedez minden ezzel a csatlakozással kapcsolatos költséget, akkor nem az a helyénvaló magatartás, hogy az – esetleg – nem fedezett költségeket a másoknak kiállított számlába építi be. A Vj-116/2005/72 sorszámú találat, TIGÁZ által benyújtott táblázat „Megállapodásos csatlakozás” rovatai bizonyítják, hogy az így csatlakozóktól származó „idegen forrás + háttérfejlesztés” érték

⁶⁷ Itt vette figyelembe a versenytanács az alternatíva első megoldását, nevezetesen, hogy a hatósági ár valamennyi költséget fedez.

⁶⁸ Megjegyzi a versenytanács, hogy a TIGÁZ által állított körülmény, valósága esetén, valamennyi kapacitástartományban (tehát az 5 m³/h és az 5-20 m³/h tartományban is) arra az eredményre kellett volna, hogy vezessen, hogy a hatósági ár alacsonyabb, mint a megállapodásos. Ez azonban nincs így, ami aggályt kelt a felhozott körülmény valóságát illetően.

⁶⁹ Az ország keleti felén tevékenykedő TIGÁZ számára inkább előnyt, mint hátrányt jelent az országosan egységes tarifában figyelembe vett országos átlagnak megfelelő költségszint, mivel leginkább az orrszá keleti felén lehet olcsóbb munkaerőre számítani.

mind 2004-ben, mind 2005-ben alacsonyabb volt, mint az adott évben aktivált érték. Ezek a számadatok egyértelműen bizonyítják, hogy ha az eljárás alá vont a megállapodásos csatlakozású fogyasztóinak csatlakozási díját úgy számította volna ki, hogy csak az ilyen fogyasztók csatlakozásával kapcsolatban felmerült költségeket vette volna figyelembe, akkor alacsonyabb csatlakozási díj került volna megállapításra.⁷⁰

113. Több okból aggályt kelt a megállapodásos csatlakozási díj háttérfejlesztési elemének a háttérfejlesztés ténylegesen felmerülő költségeinek mechanikus alapulvételével történő számítása.

- A TIGÁZ többször is azt nyilatkozta, hogy a háttérfejlesztés jövőbeni csatlakozások lehetőségének megteremtését is szolgálja⁷¹. A versenytanács úgy látja, hogy a TIGÁZ nyilvántartási rendszerében nem különül el világosan, hogy mely beruházások szolgálják az adott évben csatlakozók kapacitásigényének megteremtését, és mely beruházások készülnek el azért, hogy az adott helyszínen előkészítsék a várható későbbi fogyasztói igényeket. Még az elő csoportba (is) tartozó beruházások kapcsán is differenciálni kellene a felmerülő költségek között, melyik részük nélkülözhetetlen az adott évi csatlakozások kielégítéséhez, mely részük merült fel hosszabb távú előkészítéshez kapcsolódóan. A versenytanács megítélése szerint nem tisztességes az adott évben csatlakozókkal megfizettetni olyan költségeket, amelyek majd későbbi fogyasztók, ill. későbbi kapacitásbővítési igények kielégítésének előkészítését szolgálják.
- Az eljárás során nyilvánvalóvá vált, hogy a beruházások egy része nem zárul le abban az évben, amikor megkezdődött. Nem látja a versenytanács biztosítottnak, hogy a beruházás kezdetének évét követően aktivált beruházások költségeinek fogyasztókra történő telepítése során egyes években a csatlakozó ill. kapacitásnövelési igénnyel fellépő fogyasztók költségkalkulációjában ne jelenjenek meg előző évben felmerült költségek is.
- Arra is tekintettel kell lenni, hogy az elosztórendszer bővítésére, korszerűsítésére irányuló munkálatokkal kapcsolatban felmerült költségek egy részére a gáz árában ilyen céllal elkülönített hányad nyújt fedezetet. A TIGÁZ-nak a gázárba beépített fedezet hiányára vonatkozó állítását nem fogadta el a versenytanács, mivel az a hatóság nyilatkozatával⁷² szemben álló tartalmú volt.

⁷⁰ A 2006. július 14-én kelt beadvány 1., és 2. számú mellékletével kapcsolatban a 2006. július 20-i tárgyaláson az eljárás alá vont által benyújtott táblázat - már az éven túli aktiválások torzító hatásától mentesítve – az alábbi adatokat tartalmazza:

Megállapodásos csatlakozás:

	Idegen forrás + háttérfejlesztés	Aktivált érték
2004	54.002.092 Ft	40.896.193 Ft
2005	649.611.510 Ft	451.259.007 Ft

Látható, hogy a 2005. évi különbség közel 200 millió forint.

⁷¹ „A csatlakozási díj címén beszedett összegeket nem lehet árbevételnek tekinteni, ezek a fejlesztés fedezetét adják, tehát a jövőben megvalósuló beruházásokhoz történő hozzájárulásként kell őket figyelembe venni.” Vj-116/2005/73. 5. old.

⁷² A MEH tájékoztatása szerint (Vj-116/2005/14. és 18.) a csatlakozási díj indokolt mértéke legfeljebb a fogyasztó csatlakozásához szükséges beruházási költség és gázellátáshoz szükséges üzemeltetési (többször) költség azon részét érheti el, amelyet a fogyasztó a földgázszolgáltatáshoz kapcsolódóan megfizetett gázdíjakban a beruházás hasznos élettartama alatt nem fizet meg. *A megállapított csatlakozási díj elsősorban a csatlakozással összefüggésben felmerülő beruházási költség egy részére hivatott fedezetet nyújtani.* A Rendelet szerint megállapított csatlakozási díjnak nem kell szükségszerűen a csatlakozás összes költségére fedezetet nyújtani, hiszen a fogyasztó a gázfogyasztás során fizetett földgázdíjakkal is hozzájárul csatlakozásának költségeihez, illetve a MEH az általa elvégzett rendszeres eszköz- és költségfelülvizsgálatokat követő árelőkészítés során figyelembe tudja venni az esetlegesen meg nem fizetett költségeket, illetve az országosan egységes díjak szintjén kezelni tudja a fogyasztói finanszírozás miatt szükséges csökkentést a költségbázis kiszámításakor.

- Az eljárás alá vont által alkalmazott háttérfejlesztési hozzájárulás, amely 2004-ben 10.000 Ft/m³/h, 2005—ben 10.840 Ft/m³/h volt, csak csekély mértékben változott. Az éveken keresztül alkalmazott – gyakorlatilag egységes - mérték aggályokat ébreszt atekintetben, hogy a díj részeként kalkulált összeg vajon tényleg az adott évben felmerült költségeknek a csatlakozó által igényelt kapacitásra eső részét jelenti-e. Az aggályokat alátámasztja eljárás alá vont nyilatkozata, mely szerint „Akkor, amikor a jogszabály 2004-től lehetővé tette a megállapodásos csatlakozást, akkor az eljárás alá vont a 10 ezer forint/m³/h díjat korábbi⁷³ tapasztalatai alapján határozta meg. A korábbi⁷⁴ költségek figyelembevételével került megállapításra ez a nagyságrend.”⁷⁵
114. Megjegyzi a versenytanács, hogy az árdiszkrimináció elsődlegesen akkor esik versenyjogi tilalom alá, ha az árdiszkriminációnak érzékelhető piaclezáró hatása lehet. Jelen eljárás során ilyen információ nem merült fel. Ezt az eljárásra kedvező körülményként vette figyelembe a versenytanács a bírság alapösszegének meghatározása során.
115. A megállapodásos csatlakozás esetén fizetendő díj megállapítását arra tekintettel is tisztességtelennek tartja a versenytanács, hogy az eljárás alá vont által meghatározott minimum díjat akkor is meg kellett a fogyasztónak fizetni, ha a beruházás költsége a minimum díjnál kevesebb volt. Eljárás alá vont adatszolgáltatása⁷⁶ szerint 2004 évben 22 esetből 14 alkalommal, 2005 évben 40 esetből 11 alkalommal fizettek többet a fogyasztók a tételesen kimutatott költségnél, az ezt meghaladó minimumdíj miatt. Tekintettel arra, hogy a versenyfelügyeleti eljárás alapvetően a megállapodásos csatlakozás esetén fizetendő díj egy másik elemének – a háttérfejlesztési hozzájárulásnak – a megállapítási körülményeire nézve folyt, a versenytanács a beruházási költségek e pontban említett meghatározási módja miatt nem szabott ki bírságot az eljárás alá vontra.
116. A versenytanács szerint a TIGÁZ gazdasági erőfölényével visszaélve a megállapodásos csatlakozás (és kapacitásnövelés) díját tisztességtelenül állapította meg 2004-2006-ban, amely magatartás a Tpv. 21. § a) pontjába ütközik.

A Rendelet logikájának követése

117. A versenytanács szerint nem helytálló a TIGÁZ érvelésének második fő iránya, nevezetesen, hogy az általa alkalmazott díjtételek a Rendelet logikáját követik. Az azonos kapacitásigénnyel (20 m³/h-nál több) fellépő fogyasztókra a Rendelet ugyanis jóval kisebb díjat alkalmaz, mint a TIGÁZ által háttérfejlesztési hozzájárulás címén felszámított összeg.
118. A Rendelet az igényelt kapacitás nagyságától teszi függővé a csatlakozási díj mértékét a szabályozott csatlakozási körben. A 20 m³/h alatti igény esetén a díj mértéke 10.000 Ft/m³/h, míg a 20 m³/h feletti kapacitásigény esetén a 20 m³/h-ig 200.000 Ft (azaz 10.000 Ft/m³/h), a 20 m³/h feletti hányad vonatkozásában csak 3.000 Ft/m³/h. A MEH tájékoztatása szerint a jelentős díjbeli eltérés a nagyobb volumenű beruházások méretgazdaságossági előnyeiből adódik (Vj-116/2005/18. sz. irat).
119. A TIGÁZ a 20 m³/h vagy annál nagyobb kapacitásigényű megállapodásos fogyasztók esetében minimálisan 10.000 Ft/m³/h⁷⁷ csatlakozási díjat számít fel. A TIGÁZ nyilatkozata szerint a hálózat fejlesztésénél és bővítésénél figyelembe kell venni egy adott

⁷³ Kiemelés a versenytanácstól

⁷⁴ Kiemelés a versenytanácstól

⁷⁵ 2006. december 14-i tárgyalási jegyzőkönyv 2. old. (Vj-116/2005/82)

⁷⁶ Vj-116/2005/80 9. old.

⁷⁷ 2005-ben 10 840,- Ft/m³/h

település, fogyasztói csoport jövőbeli földgázigény-növekedését, hogy az esetlegesen felmerülő igények kielégítése biztosított legyen.

Kivitelezők kiválasztása

120. A versenyfelügyeleti eljárás során megállapítást nyert, hogy a TIGÁZ intézményesen nem vonta be a fogyasztókat a kivitelező vállalkozások pályáztatásába és kiválasztásába. A fogyasztók bevonására a kivitelezők pályáztatásába és kiválasztásába csak egyedi kérelem alapján került sor. Erre vonatkozó tájékoztatást sem az üzletszabályzat, sem a hálózati csatlakozási szerződés nem tartalmaz.
121. Mivel a csatlakozás feltételeit nem tárgyalják meg érdemben, ezért a fogyasztók nem értesülnek a lehetőségről, nem tudják saját szempontjaikat kommunikálni, aminek következtében sérülhet azon gazdasági érdekük, hogy a számukra legkedvezőbb ajánlat kerüljön kiválasztásra. Ezek következményeképpen a fogyasztók gazdasági érdekeiket nem tudják képviselni a pályázók kiválasztása során.
122. A versenytanács szerint az eljárás alá vontnak ez a magatartása a Tptv. 21. § a) pontjában foglalt hátrányos feltételek elfogadásának kikényszerítéseként értékelhető.
123. A tevékenység jellege miatt a biztonság, szakmai hozzáértés fontossága indokolja, hogy a pályáztatáson csak előminősített vállalkozások vehessenek részt. A követelményeknek megfelelő vállalkozások nagy száma - 137 ilyen vállalkozót tartanak nyilván – kellően éles versenyre (ideértve az árversenyt is) teremthet lehetőséget.
124. A nyertes kiválasztásában a közvetlenül érintett fogyasztó részvételi lehetőségét a versenytanács azért tartja fontosnak, mert az eljárás alá vont számára az ellenérték nagysága közömbös, mivel a költségeket a fogyasztó viseli. A TIGÁZ számára – nyilatkozata szerint - jogszabályi kötelezettség, hogy a legkisebb költség elvét etekintetben is irányadónak tekintse. Az eljárás során tett kijelentés - „Társaságunknál a pályáztatás elbírálásának alapvető, elsődleges szempontja a legkedvezőbb ár figyelembevétele kell, hogy legyen.” - azt jelzi, hogy a legalacsonyabb ár nem az egyedüli szempont a kiválasztás során. Ezt megerősíti a TIGÁZ „Minőségirányítási folyamatszabályozás” elnevezésű 2006. 08. 31. dátumú utasításának a „Beszerzés folyamata” címet viselő részében található 5.3.5.4. pont, mely szerint: „Az ajánlatkérésben meghatározásra kerül a kritérium, ami alapján az elbírálás történik. A nyertes ajánlat az alábbi módszerekkel kerülhet kiválasztásra:
- a legkedvezőbb ár,
 - a legkedvezőbb összköltség,
 - a legkedvezőbb integrált ár, vagy
 - a legjobb összpontszám.”
- Megjegyzi a versenytanács, hogy az eljárás folyamán, amikor még a TIGÁZ hajlott a kötelezettség vállalás tételére, több szempontot is említett, ami a fogyasztónak fontos lehet egy gázvezeték létesítése során.⁷⁸

⁷⁸ Előadta, hogy voltak olyan fogyasztók, akik igényelték már korábban a tájékoztatást elsősorban arra nézve, hogy milyen kivitelezők, milyen határidővel, milyen feltétel, pl. helyreállítás, és milyen költséggel vállalják ezt a munkát, amelynek a díját a fogyasztónak kell megfizetnie. Vj-116/2005/73. 7. old.

IX. A versenytanács döntése

Jogsértés

125. Az eljáró versenytanács úgy ítéli meg, hogy az eljárás alá vont vállalkozásnak egyfelől jelen határozat VIII. fejezetében negatívan értékelt⁷⁹ magatartásaival a Tpvt. 21. § a) pontjában megfogalmazott tilalmakba ütközött.
126. A Tpvt. 77. § (1) bekezdésének d), f) és g) pontja alapján indokolt volt a jogsértés megállapítása, a TIGÁZ kifogásolt magatartástól való eltiltása és a jövőbeni csatlakozások tekintetében a fogyasztók érdekeit védő rendelkezéseknek az üzletszabályzatba és a hálózati csatlakozási szerződésbe való beépítésre kötelezés.
127. Nem követett el jogsértést az eljárás alá vont jelen határozat 85. és 87. pontjaiban foglalt magatartás tanúsításával.

Bírság

128. Az eljáró versenytanács a TIGÁZ saját adatközlése szerint a kapacitásfejlesztési díjakból származó 2005. évi bevételt⁸⁰ (tehát a csatlakozási díjak címén beszedett teljes hozzájárulásnak csak egy részét) tekintette releváns forgalomnak.
129. A releváns forgalom értékét nem növelte a versenytanács a jogsértés időtartamának figyelembe vétele alapján, mert úgy ítélte meg, hogy ugyanilyen nagyságrendben kellene csökkenteni a releváns forgalmat arra tekintettel, hogy a kapacitásfejlesztési díj egyharmada jogszerűen beszedhető lett volna.⁸¹
130. Az eljáró versenytanács a Tpvt. 78. §-ában írt szempontok alapján, a 2/2003. Közleményben foglaltakat alkalmazta a bírság összegének megállapítása során.
- A verseny veszélyeztetettsége nem állt fenn (0 pont a lehetséges 30-ból).
 - A jogsértés piaci hatása körében negatív értékelést kapott a jogsértés tényleges megvalósulása (10 pont), a jogszabály által létesített monopolhelyzet miatt a piac megtámadhatóságának hiánya (10 pont), és – csekély mértékben - növelte a pontokat az érintett fogyasztói kör kiterjedtsége, és az a szükségszerű körülmény, hogy a piacon már jelen lévő vállalkozás tanúsította a kifogásolt magatartást. Nem állapított meg a Versenytanács más piacokra tovaryűrűző hatást, így emiatt nem növekedett a pontok száma.⁸² A jogsértés piaci hatását összegezve tehát 24 ponttal értékelte a Versenytanács a lehetséges 30-ból.

⁷⁹ Lásd 116. és 122 pontok

⁸⁰ Az üzleti titoknak minősülő összeg a Vj-116/2005/78 számú dokumentum 2. oldalán található a „Kapacitásfejlesztési díj” oszlop második sorában.

⁸¹ A megállapodásos csatlakozás esetén ténylegesen kiszabott 10.000 Ft/m³/h díj közel harmada indokoltnak tekinthető, hiszen a szabályozott csatlakozás esetén irányadó hatósági ár 3.000. Ft/m³/h a legmagasabb kapacitás-igény tartományban. A 2004-es esztendő egyébként is töredék számot jelentett, mivel 2004-ben csak megkezdődött a megállapodásos csatlakozás, 2006-ban pedig már a határozat kihirdetése idején látható volt, hogy lezárul a megállapodásos csatlakozás lehetősége, és a háttérfejlesztési díjat már nem is tartalmazza a korábbi módon az üzletszabályzat.

⁸² A vizsgált magatartás kizsákmányoló volta, valamint a piac szabályozott jellege következtében az egyéb piaci szereplők piacról való kiszorításáról, továbbá piacra lépésük akadályozásáról nem lehet beszélni (tovaryűrűző hatás Ab pont).

- A jogsértéshez való viszonyulás⁸³ -10 pontos értéke (a lehetséges 30-ból) két negatív pont együtteséből alakult ki: a Versenytanács a külső tényezők körében részben az állami ráhatás körében a jogszabályok változására⁸⁴ és MEH ellenőrzésekre⁸⁵ (-5 pont), részben korábbi hasonló versenyfelügyeleti eljárások és elmarasztaló határozatok hiányára⁸⁶ (-5 pont). A magatartások felróhatóságát nem állapította meg a versenytanács.⁸⁷
- Végezetül az egyéb szempontok körében a jogszabályi környezet megváltozása⁸⁸ miatt ismételen levont 10 pontot (a maximálisan adható 10 pont helyett).

Összességében: $0 + 24 + (-10) + (-10) = 4$ pont került meghatározásra a lehetséges 100-ból.⁸⁹

131. A releváns forgalom értékét (128, 129 pontok) kellett tehát az előző pontban meghatározott értékkel, azaz 4-gyel szorozni és osztani 1000-rel.

132. Az így kapott érték került felkerekítésre 4 millió forintra a másik jogsértésre tekintettel, nevezetesen hogy az eljárás alá vont a fogyasztókat nem tájékoztatta arról a lehetőségről, hogy részt vehetnek a kivitelező kiválasztásában.

X. Egyebek

133. A GVH hatásköre a Tpv. 45. §-án, illetékessége a Tpv. 46. §-án alapul. E rendelkezések értelmében a GVH kizárólagos hatáskörrel rendelkezik minden olyan versenyfelügyeleti ügyben, amely nem tartozik bíróság (86. §) hatáskörébe, illetékessége pedig az ország egész területére kiterjed.

⁸³ Erőfölényes ügyekben figyelmen kívül marad a jogsértésben játszott szerep. A Versenytanács nem tekintette felróhatónak a magatartást. A Versenytanács nem kérdőjelezte meg, hogy a TIGÁZ lehetett abban a hiszemben, hogy magatartása jogszerű. A TIGÁZ abban a hiszemben járt el, hogy nem okoz a fogyasztóknak olyan költségeket, amelyek nála ne merültek volna fel. Abban az esetben, ha a szabályozott csatlakozás során fizetendő 3.000 Ft-os díj – a TIGÁZ előadásának megfelelően – nem fedezte a háttérfejlesztés valamennyi költségét, akkor vélekedése részben nem volt alaptalan.

⁸⁴ Az eljárás alá vont javára vette figyelembe a versenytanács a jogszabályi környezetnek a magatartás tanúsítása előtti változását. Korábban a gázhálózatra történő csatlakozás esetén egységesen hatósági árat kellett fizetni, a 4/2004. (I. 19.) GKM rendelet tette lehetővé bizonyos körben a szabad díjmegállapítást, amelynek – a jogszabályi környezet gyökeresen eltérő voltán – nem lehetett kialakult gyakorlata.

⁸⁵ A TIGÁZ javára vette figyelembe a versenytanács azt a körülményt, hogy az eljárás alá vont jelen eljárásban vizsgált magatartását a MEH ellenőrzések nem kifogásolták.

⁸⁶ A TIGÁZ javára vette figyelembe a versenytanács azt a körülményt, hogy mivel korábban nem folytak hasonló versenyfelügyeleti eljárások és nem születtek elmarasztaló határozatok az eljárás alá vont számára magatartásának jogsértő mivoltáról nem állt rendelkezésére egy lehetséges figyelmeztető eszköz.

⁸⁷ Az elosztói engedélyesek által megállapodásos csatlakozások esetén minimálisan alkalmazandó csatlakozási díjak áttekintése alapján az volt megállapítható (vö. 33. pont), hogy a TIGÁZ csatlakozási díjai alacsonyabbak, mint más cégek által meghatározott minimális csatlakozási díj.

⁸⁸ A versenytanács az egyéb szempontok között értékelte azt a tényt, hogy a versenyfelügyeleti eljárás során bekövetkezett jogszabályváltozás folytán 2006. november 30. napjától már nem lesz szerződéses csatlakozás, egyetlen gázszolgáltató sem rendelkezik majd csatlakozási díjmegállapítási joggal, így nem kerülhet sor, háttérfejlesztési hozzájárulás tisztességtelen megállapítására sem. A 74/2006. (X. 30.) GKM rendelet a jelen eljárásban felmerült versenyjogi problémát megoldja.

⁸⁹ Az egyes pontok mögött álló indokokat lásd „A bírság alapösszegét meghatározó tényezők során eljárás alá vont javára figyelembe vett egyes körülmények részletezése” c. részben

134. A Versenytanács a 2005. évi LXVIII. Törvény 61. § (3) bekezdése alapján a Tpv-t-nek az eljárás megindításakor hatályos eljárási rendelkezéseit alkalmazta.
135. A jogorvoslati jog a Tpv-t. 83. § (1) bekezdésén alapul

Budapest, 2006. június 20.